

Forfatter: Kierkegaard, Søren

Titel: Journalen NB7

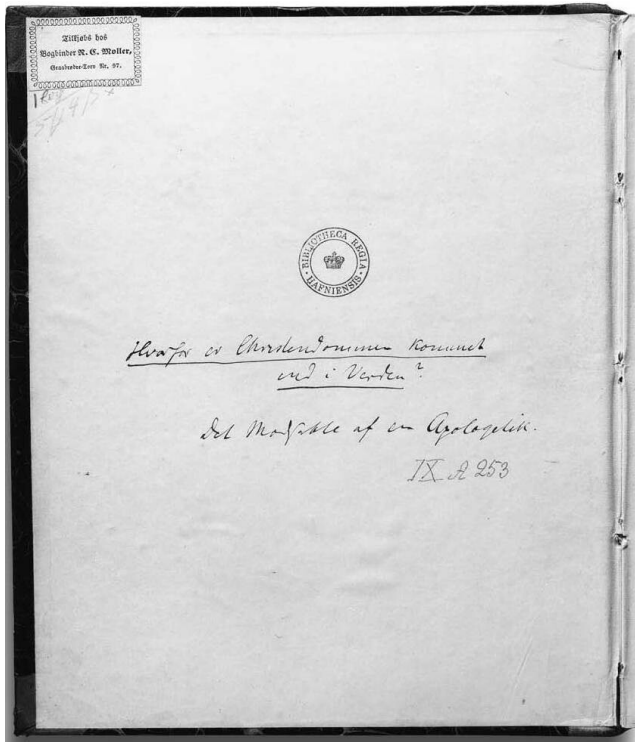
Citation: Kierkegaard, Søren: "Journalen NB7", i Kierkegaard, Søren: *Søren Kierkegaards Skrifter, Bd. 21*, udg. af Niels Jørgen Cappelørn; Joakim Garff; Jette Knudsen; Johnny Kondrup; Alastair McKinnon, Søren Kierkegaard Forskningscenteret 2003 .
Onlineudgave fra Søren Kierkegaards Skrifter: <https://tekster.kb.dk/text/sks-nb7-txt-shoot-id59073b88-92cc-40ed-9121-c1233fabb1aa.pdf> (tilgået 02. maj 2024)

Anvendt udgave: Søren Kierkegaards Skrifter, Bd. 21

Ophavsret: Materialet er dedikeret til public domain. [Læs CC0-erklæringen](#)

NB7:1

NB7:2

3. Journalen NB7. Optegnelse skrevet på forpermens inderside (NB7:2)

Hvorfor er Christendommen kommet ind i Verden?

Det Modsatte af en Apologetik.

NB7:3

#

Som i alle Henseender saa ogsaa i denne har man afskaffet Guds-Forholdet. Hvor træffes nu en Existents, som udtrykker, at der er en Gud til, et Forsyn, der griber styrende ind i det Mindste. Nei, man præker derom – men eksisterende udtrykker man, at det dog nok er klogest og rigtigst at hjælpe sig selv, at søge Menneskenes Bistand for sin Sag o: s: v:, kort den blot menneskelige Maalestok er og bliver Maalestokken.

Deraf kommer det, at man slet ikke kan begribe hvad der i mig er Frygt og Bæven: om jeg overhovedet har Lov til at være om mig i denne Henseende. Jeg, udrustet med et medfødt Talent for Intrigue, istand til at vinde for mig Enhver, med mit Kjendskab til Mskene, o: s: v:: jeg tør ikke bruge det Mindste deraf i Forhold til min Sag; thi saa er det mig, som sagde Gud: naa, Du vil selv styre – ja saa behøver jeg jo ikke.

Det der i mine Tanker er absolut lige saa vigtigt som at Sandheden kommer frem, er at det Sande udtrykkes: at Gud er med; at dette ikke bliver en Talemaade eller Noget som Det Lægen skriver over sin Recept.

Oven paa al denne hegelske-göthiske msklige Selvbehagelighed med at tilfredsstille sin Samtid ∴ at afskaffe Gud og gjøre Generationen til Gud – oven derpaa følger jeg, og har derfor for Alt at vaage over, at jeg ikke sludrer det Sande ind i denne vanskabende Form, men gudfrygtigt udtrykker, at Gud er Manden. Forvænt og forvirret som Slægten er det ved hine Antecedentser, maa den naturligviis ansee min Adfærd for Stolthed og Arrogants – den er jo ogsaa Guds frygt, og disse to Bestemmelser kan Verdslighed aldrig holde ude fra hinanden.

O, i denne forvirrende Msk-Vrimmel er det allerede store Ting, at der er et Msk. iblandt, der har een Time om Ugen at tænke i (thi at læse Aviser og rende i Forsamling er virkelig ikke at tænke) – og det er denne forvirrede Mængde, der skal bedømme Sandheden.

NB7:4

#

Fra Høiheden vil Han drage

Alle til sig.

7 Taler ved Altergangen

om Fredagen.

N° 1. ligger færdig i Piedestalen.

N° 2.

[a] Disse Taler udvikle overhovedet Forholdet mellem hans Ringhed og Høihed. Xstenhedens Kjætterier med blot at ville have Høiheden, dog saa mildt som muligt, altid i den bedende, den rørende Toneart fE: naar Du seer Xstus saaledes lidende, føler Du da slet ingen Trang til at lide med, men vil blot seire. Misforstaae ikke dette, det befales Dig ikke, o, nei, langt, langt fra, det er en Æressag.

Det at drage er et sammensat Begreb (to Faktorer)

især da naar det gjælder om at drage et frit Væsen
(der jo selv skal vælge).

Saaledes er her: Ringhed og Høihed, ikke Ringheden
alene ei heller Høiheden.

Nº 3. At Du først maa føle Dig dragen til ham i hans
Ringhed – ellers er det Blendværk med Høiheden.

Nº 4. Brug dette som Maalestok for hvad Xstd der er i
Dig, om Du meest føler Dig dragen til ham ved
Ringheden ell. ved Høiheden.

-

-

Nº 7. Den Bøn: drag mig til Dig; den forskjellige
Maade, paa hvilken det kan siges af de Forskjellige.

Forældrene paa det spæde Barns Vegne.

Det unge Msk. ved Livets Begyndelse.

Synderen idet han betræder Omvendelsens Vei.

Den Lidende i sit sidste Øieblik

(»Af mine mange

Med Taarer, Ak og Vee,

Opfyldte Gange,

Jeg kan den sidste see o: s: v:

Oldingen – som en Olding, der glad i Gud skilles fra Verden.

Og saaledes vilde vi ønske Enhver det.

NB7:5

#

Den indirecte Alvor er i een Forstand (dialektisk) langt alvorligere (det Dialektiske i Frygt og Bæven). Naar det først saadan engang er givet, at Dette og denne Mand er Alvor og Alvorlighed, saa bliver et Sandsebedrag det Understøttende. Just derfor hører der saa Mod og Selvfornegtelse til, at give Afkald paa den Art Assistance og Magelighed.

Misforstaaelse kan være en dobbelt, den i Retning af Sandheden farlige: er at Mskene ved Hjælp af Sandsebedrag bilde sig ind at være alvorlige. Dette er Dvaskhedens Misforstaaelse, hvilken imidlertid er profitabel for Meddeleren, der nyder Ære og Anseelse som Alvorlig, og for Modtagerne, der bilde sig ind at være i Alvoren, hvad de ere høist fornøiede med.

Den anden Misforstaaelse er farlig i egoistisk Forstand for Meddeleren, at Mskene dømme ham, at han ikke er alvorlig, at han er en letsindig Fugl ell. vel endog en Forargelse. Det har man sjelden Mod til at udsætte sig for.

Sagen er nemlig den, de fleste Mske ane end ikke den Art Alvor. Saasnart den for Alvorlig anseete sætter Misforstaaelsen, saa troe de virkelig, at han er blevet en Spøgefugl. De ane ikke, hvilken rædsom Anstrengelse det er, saaledes i Sandhed at være alvorlig.

NB7:6

#

R. Nielsen er dog en besynderlig En. Aftalen mellem os var, ell. Overenskomsten, at der mellem os skulde bestaae en Forbindelse, dog maatte det ubetinget ikke blive et Cotterie. Hvad er nu et Cotterie? Det er at der mell. de Vedkommende forud aftales hvad de ville gjøre, at der mell. dem existerer en Dom, over hvad der er gjort, som sættes i Circulation. Altsaa dette maatte ikke gjøres. Saa skriver jeg et lille Brev til ham, ganske rigtigt holdt, og dog, thi det var sandelig ikke uheldigt, dog saaledes, at der var nok til at holde Forholdet medens der blev stødt fra i Retning af hiin lille Produktivitet, der for min hele Forfatter-Virksomhed var af stor Vigtighed, og i Forhold til hvilken jeg derfor mindst turde give ligefrem Meddelelse strax. Havde jeg gjort det, saa havde jeg tabt mig selv, faaet en Inconsequents paa Halsen, som jeg maaskee aldrig forvandt. Men R. N. bliver stødt – og saa foretrækker han at lade aldeles være at svare, saa jeg virkelig maatte troe, han slet ikke

havde faaet Brevet.

Og ham var det, der næsten tilbedende vilde gjøre mig til en Apostel – hvad jeg rigtignok frabad mig. Men det havde vel ikke hjulpet. Derimod en lille Forsigtigheds-Regel, saa bliver Alt aabenbart. Gud skal vide, om det dog ikke har været hans Idee: at jeg skulde være Apostelen og han 1ste Tilhænger. Gud veed, om han er saa dybt udviklet at han virkelig for Alvor kunde fatte den Tanke at lide i Verden.

NB7:7

#

Hvor er Virkeligheden altid saa ubeskrivelig let. Min Frygt og Bæven for R.N., fordi jeg havde faaet ham ind i mit Guds-Forhold. Jeg har maatte holde ud for Gud at gennemgaae Alt.

Endeligen er han da kommet til Byen, og jeg har talt med ham og forvisset mig om Virkeligheden. Her har neppe været megen Fare.

Men summa summarum er, som jeg forstod det fra Begyndelsen det er mig, der skal opdrages og lære Noget. Dertil bruges altid et Msk, som jeg faaer ind i mit Guds-Forhold. Opdragelsen er, at jeg i eet væk er for Gud. Deri de uhyre Kriser og Anstrengelser for mig; comisk nok kan det stundom blive, naar jeg saa seer paa Virkeligheden. Men jeg har lidt ubeskriveligt – rigtignok ogsaa lært meget.

NB7:8

#

Absolut indirecte Meddelelse forholder sig dog til det at være mere end Menneske, og derfor har intet Msk Lov til at bruge den. Gud-Msk kan ikke anderledes, fordi han er en Qvalitet forskiellig fra det at være Menneske. I Hedenskabet er det Dæmoniske, men kan ikke finde Plads i Christenheden.

Saasnart et Msk. afgjort er i Character af at være Christen tør han ikke spænde det Dialektiske saa høit, at han sætter Forargelsens Mulighed. Gud-Msk kan det ikke anderledes, just fordi han er Troens Gjenstand.

I Hedenskabet kunde derfor den abstracte indirecte Meddelelse vel bruges, fordi Forargelsens Mulighed ikke var der. Og saaledes ogsaa i Forhold til Christenheden (der er saare langt fra at være lutter Christne, men snarere Hedenskab) af Den, som ikke absolut er traadt i Characteren af at være Christen i afgjort Forstand. Thi naar Proportionerne ere disse kan Forargelsen ikke blive mere end en Art Opvækkelse.

#

NB7:9

#

Men hvad jeg dog har lidt paa Grund af dette Forhold til R.N. At have ham ude, svævende, maaskee endog til at forarges, og saa at have mit Ansvar og min Frygt og Bæven – og dog ikke at have kunnet ell. kunne handle anderledes! Og saa ikke at kunne faae Virkeligheden at see, fordi han var paa Landet. Og saa menneskelig talt at vide at Faren vel ikke var saa stor, men dog for Gud at maatte holde ud i al den Tid ene i Selskab med de rædsomste Muligheder! Frygteligt! Og en Døende som jeg, der var saa stille og beroliget og forligt med Tanken om Døden – og nu pludseligen at lide og at holde saa længe den Qval ud ikke at kunne døe, fordi jeg først maatte have seet, hvorledes det hang sammen med ham og mit Ansvar. Frygteligt!

Men saa har jeg ogsaa lært ubeskriveligt meget, een Kategorie mere. Jeg havde dog altfor tungsindigt og veemodigt søgt Trøst i Dødens Tanke, i Grunden haabende, at den skulde komme mig i Forkjøbet, og lade mine nye Bøger blive efterladte Skrifter, saa jeg blev fritagen for den Afgjørelse at udgive dem, og fritagen fra at gennemgaae det Sidste. Var jeg død forinden, var jeg dog egl. død i en Uklarhed, fordi jeg ikke bestemt havde forstaaet mig selv i, hvorledes jeg vilde gjøre det, om overhovedet ligefrem Meddelelse var rigtig, om det var en Svaghed af mig ell. en Styrke. Jeg var død bort fra Ansvaret af at sætte saadanne Tanker, som jeg efterlader i Manuscripterne, ind i Tilværelsen.

Nu har jeg faaet at vide hvad jeg skal og hvad jeg vil. Gud har i en vis Forstand taget frygteligt paa mig, men ogsaa i en anden Forstand givet mig Fart, Klarhed, Bestemthed, og Indsigt og Ro, som jeg ikke har havt den før. See, om jeg nu døde, var min Død ingen Udflugt, thi jeg har for Gud forstaaet mig i det Næste, jeg har at gjøre.

Gud skee Lov, at jeg udgav hiin Artikel, Gud skee Lov, at jeg holdt R.N. svævende, og ikke blev svag og gav ham ligefrem Meddelelse; men fremfor Alt Gud skee Lov, at Gud altid er den han altid har været mod mig: Kjerlighed. Nu kan jeg døe imorgen, og jeg kan leve længere: Alt er i Orden.

NB7:10

#

For hende kan der Intet gjøres. Gud veed, hvor gjerne jeg vilde baade for min, og hvis hun ønsker det for hendes Skyld. Hun bliver ubetinget løbsk, faaer hun det rette Sammenhæng at vide. Det at jeg er en Skurk, ell. dog Een, der vilde noget Stort i Verden, er og bliver Slutstenen for hendes Ægteskab.

[a] 24.25.26 Aug.

Jeg havde imidlertid i de for mig saa mærkelige Dage (især Torsdagen ell. Natten fra Onsdag til Torsdag, hvor jeg havde ladet være at bede for R.N., fordi jeg havde været lidt utaalmodig paa ham, men hvor det saa var mig, som en gruelig Synd mod ham, hvorfor jeg strax tog ham ind igjen i mit Guds-Forhold) Torsdag, Fredag, Løvedag atter taget hendes Forhold frem. Om Løvedagen (26 Aug.) kjørte jeg til Fredensborg. En uforklarlig Anelse drev mig, jeg var saa glad og saa forvisset næsten om, at jeg maatte træffe Familien der – og at der saa maatte gjøres et Forsøg. Jeg ankom der. Der var Ingen – Jeg gik min sædvanlige Tour, talte med Thomas ell. hvad det er han hedder den ene Matros, som sagde til mig, at det nok var første Gang jeg var i Fredensborg i aar, som sandt var. Jeg spurgte ham saadan en passant om Etatsraad Olsen havde været der tidt iaar. Han svarede: nei, kun een eneste Gang, 1ste Paaskedag.

Saa gik jeg op til Kolds igjen, sad og spiste – da gaaer der en Mand forbi Vinduet: det var Etatsraad Olsen.

Han er den Eneste, jeg dog med Sikkerhed turde forlige mig [med], thi her er ingen Fare som for Pigen. Jeg skulde snart kjøre, men gik dog blot een Gang ned i Skipper-Alleen, med det Forsæt, kun at gaae den ene Gang, og for den Gang at opgive Forsøget, hvis jeg ikke mødte ham. Men ganske rigtigt jeg møder ham. Jeg gaaer hen til ham og siger: god Dag, Etatsraad Olsen, lad os dog engang tale med hinanden. Han tog sin Hat af og hilste, men derpaa slog han af mig med Haanden og sagde: jeg vil ikke tale med Dem. Ak, Taarerne stode ham i Øinene, og det var en qvalt Lidenskabelighed med hvilken han sagde disse Ord. Saa traadte jeg ind paa ham, men derpaa gav Manden sig til at løbe saa hurtigt, at det, selv om jeg vilde, havde været mig umuligt at naae ham. Dog fik jeg sagt saa meget, og han hørte det: nu gjør jeg Dem ansvarlig, at De ikke vil høre mig.

Mere kan der for det første ikke gjøres.

#

NB7:11

#

Hvor megen Reflexion jeg end har, der er i Alt hvad jeg foretager mig et uendelig Mere, som er Styrelsens Tilgift. Paa alle afgjørende Punkter hjælper den mig saa ubeskriveligt. Hiin lille Artikel Udgivelse er igjen et Exempel derpaa. Jeg havde i Reflexionen forud rigtigt seet, at dens Udgivelse kunde være god til at hæve et Sandsebedrag. Imidlertid meente jeg dog tillige næsten at kunne gjøre det som en Ubetydelighed. Saa bliver jeg pludselig ret opmærksom paa den Forargelses Mulighed, den kunde vække. Saa bliver

jeg saa tungsindig, at jeg hverken veed ud eller ind. Saa maa jeg endelig gjøre Alvor af at udgive den ligefrem for at frelse mit Selv. Saa gjør jeg i Tillid til Gud, befalende Alt i hans Haand. Og see, saa var det ganske rigtigt. Det var Spørgsmaalet om den ligefremme Meddelelse, jeg dog for Alvor maatte have afgjort, og dertil maatte jeg i Spændingen. Nu staaer hele det foregaaende Forfatterskab afsluttet i den normal-dialektiske Structur, og jeg fik en Kategorie, og Fart. Msklig talt havde det seet saa nemt ud, blot at lade være at udgive hiin lille Artikel; thi Den, som Intet vover, taber jo hell. ikke. Ja, saa siger man, men glemmer, at Den, som Intet vover, taber det Allervigtigste, vinder sandselig Tryghed.

NB7:12

#

Netop nu, da man taler om, at omorganisere Kirken, viser det sig ret, hvor lidt Xstd. der er, ell. hvad Christenheden er. Man behandler Kirke og Stat aldeles paa samme Maade; man glemmer reent, at christelig Kirke er et historisk Begreb. Naar Individerne til en given Tid samtlige ell. ved en Repræsentation blive enige om at vedtage den og den Forfatning for Staten, saa ere de i deres Ret. Naar derimod Individerne til en given Tid blive enige om at indføre den Gudsdyrkelse fE at tilbede og dyrke runde Taarn: ja, derimod er Intet at indvende, at denne Gudsdyrkelse saa er hiint Lands. Men at det skulde være den christelige Kirke turde dog nok være Løgn. Men Sagen er, man forvexler (og dette er Xsthedens usalige Sandsebedrag) det at være Xsten og det at være Msk, gjør dem udendvidere identiske. Men den christelige Kirke er et reent historisk Begreb.

NB7:13

#

Nu seer jeg mig istand til at skrive en kort og saa alvorlig Fremstilling som mulig af mit foregaaende Forfatterskab, hvilket er nødvendigt for Overgangen til det næste. Og hvorfor seer jeg mig nu istand dertil? Just fordi jeg nu er klar over: den ligefremme Meddelelse i Forhold til det afgjørende Xstlige. Just derfor kan jeg nu belyse og opfatte den indirecte Meddelelse. Tidligere havde jeg i eet væk været i en Uklarhed. Thi man maa altid være ud over det man vil opfatte. Tidligere var der blevet en Usikkerhed i det Hele, fordi jeg ikke var mig selv klar, og i Grunden holdt Forbindelsen vedlige med den indirecte Meddelelse. Dette Forhold vilde ubetinget have fordærvet hele Fremstillingen.

#

NB7:14

d. 1 Sept.

Fredags-Prædiken.

Da jeg om Onsdag-Aften havde min Tale færdig til idag, havde jeg nær gaaet hen og forkastet den og valgt dette Thema, som saa stærkt greb mig.

Den skal holdes over det Sted i Hebræerne: vi have en Ypperste-Præst, der er forsøgt i Alt uden Synd.

Hvorledes Christus satte sig i vort Sted.

1) en Lidende klager altid over, at Den, der vil trøste ham ikke sætter sig i hans Sted. Det kan hell. aldrig det ene Msk. ganske gjøre i Forhold til det andet, der er en Grændse. Men Xstus gjorde det. Han var Gud og blev Msk., altsaa han satte sig i vort Sted. Og han satte sig paa enhver Maade i enhver Lidendes Sted. Er det Armod og Nød – ogsaa han var fattig. Er det Vanære o: s: v: – ogsaa han var foragtet. Er det Frygt for Døden – ogsaa han leed Døden. Er det Sorg over en Afdød – ogsaa han græd over Lazarus. Er det Veemod over Verdens Forvirring og Fordærvethed – ogsaa han græd over Jerusalem.

2) forsøgt i Alt. Han fristedes ligesom Du. Her er det lige saa, at Den, der fornemmer Fristelsen, siger: den Anden forstaaer ham ikke, sætter sig ikke i hans Sted. Men Christus satte sig i Dit Sted. Gjennemføres.

3) dog uden Synd. I denne Henseende satte han sig ikke i Dit Sted. Dog i en ganske anden Forstand gjorde han det, Christi forsonende Død, han døde for Dig, leed i Dit Sted Syndens Straf.

[a] Han kan have Medlidenhed med vore Skrøbeligheder – thi han blev forsøgt i Alt i lige Maade (dette er Betingelsen for Medlidenhed) og han maa have Medlidenhed med vore Skrøbeligheder, thi just for at kunne have Medlidenhed blev han efter sin egen frivillige Bestemmelse forsøgt i Alt i lige Maade.

[b] Ja, Han ogsaa i een Forstand mere end satte sig i vort Sted; thi er det tungest naar man har været riig at blive fattig, naar man har været lykkelig at blive ulykkelig: en saadan Omvexling forsøgtes intet Msk i som den: at være Gud og at blive en ringe Tjener, fra Himlen at komme ned til Jorden.

[c] 3.) Han satte sig ganske i Dit Sted, blev forsøgt i alle Ting i lige Maade – dog uden Synd.

[d] ... Og naar den straffende Retfærdighed her i Verden ell. hisset i Dommen søger det Sted, hvor jeg Synder staaer med al min Skyld, med mine mange Synder: den træffer mig ikke; jeg staaer ikke mere paa det Sted, jeg har forladt det; der staaer en Anden i mit Sted paa mit Sted; jeg staaer frelst ved Siden af denne Anden, Ham, min Forsoner, der satte sig i mit Sted: hav Tak derfor Herre Jesus Christus. Her antages Talen væsentlig at ende; og saa blot et Par Ord til Dem, der nu gaae til Alteret.

NB7:15

#

Den Herrej.Xstushan var ikke (o, gudsbespottelige Misforstaaelse!) han var ikke i jordisk Forstand en Lykkelig, der forkyndte et jordisk Evangelium om Høihed og Herlighed. Men Han (o, lige saa gudsbespottelige Misforstaaelse!) var lige saa lidet i jordisk Forstand en Ulykkelig, der dog maaskee havde havt andre Ønsker for sit Liv, og da disse negtedes

Ham, tungsendigt besluttede at lide for Sandheden.

NB7:16

#

Den Fredags-Prædiken jeg holdt idag, var en jeg tidligere havde udarbejdet i det Væsentlige. Jeg finder mig bedre derved, end ved at komme i Produktivitetens Impetus i det sidste Øieblik. Der kommer saa for mig saa let Noget for æsthetisk ind deri.

Den var oprindeligen bestemt til at holdes d. 14 Januar 48, men der var ingen Altergang hverken i Frue ell. Helliggeistes-Kirke.

#

NB7:17

#

Forskjellen mellem Pharisæeren og Tolderen.

1) Tolderen stod langt borte for sig selv

Pharisæeren har formdl. valgt den øverste Plads, hvor han stod for sig selv.

2) Pharisæeren taler med sig selv.

Tolderen taler med Gud.

Thi rigtignok bilder Pharisæeren sig ind, at han taler med Gud, men man ser let, at det er en Indbildning.

Dette er en stor Forskjel.

3) Tolderen slaaer Øiet ned.

Pharisæeren har formdl. stolt hævet det op.

4) Pharisæeren takker Gud – og bespotter ham dog egl.

Tolderen anklager sig selv beder – ærer Gud.

5) Tolderen gik retfærdig hjem.

Antaget endog, at Pharissæeren retfærdig var gaaet op – den Maade han gik til Guds Huus paa blev en Skyld, han i ethvert Tilfælde tog hjem. Dette er formdl. ganske undgaaet ham, at hans Skyld blandt Andet just blev den, at han saaledes var gaaet op i Herrens Huus, var han blevet hjemme, havde han havt een Skyld mindre.

NB7:18

#

Det lader sig dog ikke negte (hvad ogsaa ligger i at Xstd. er absolut polemisk) at Xstd. lærer, at Verden gaaer tilbage. Det er derfor ogsaa et af disse Smigrerier til Verden, naar Præsterne have saa travlt med at forsikre at Xstheden i samme Forstand som Verden gaaer frem, og at dette næsten gaaer af sig selv. Nei christeligt er Samfundet med Gud hvilende i Muligheden af at kunne adskille sig fra Gud. Jo mere Mskets Forstand nu udvikles (og i den Forstand gaaer Verden frem) og Selvraadigheden o: s: v.:, desto mindre Lydighed mod Xstd. Allerede nu i dette Øieblik er det jo kommet saa vidt, at Christendommen forkyndes i Christenheden saa Lydigheden tages bort og Raisonementet sættes istedet. Derfor lærer Xstd. ganske consequent, at det er saa langt fra at Xstd. gaaer fremad, at det maa ende med »Affaldet.«

[a] Christus siger selv mon jeg skal finde Troen paa Jorden.

Men hvad der behager Mskene er altid at gjøre Xstd. og Verden eensartede. At Verden gaaer fremad lader sig ikke negte, men sandeligen det er paa en Maade som ikke behager Gud, han maa see derpaa med samme Følelse som en Fader betragter sit Barn, der nu er blevet kløgtig paa Livet o: har tabt det Bedste.

[b] Dette strider forøvrigt ikke mod Xsti Udsagn om een Hjord og een Hyrde, thi deri ligger egl. blot, at det skal være blevet gjort muligt for Alle at blive Xstne, ingenlunde at Alle skulle blive sande Xstne. cfr. Luthers *Prædiken over Evangeliet paa anden Søndag efter Paaske* (jeg er den gode Hyrde.) Slutningen .. Ikke maae I forstaae det saaledes, som om hele Verden og alle Mennesker skulde vorde troende. Men det er Meningen: altid maae vi have det hellige Kors, altid vil den største Part forfølge den Flok, som troer o: s: v.:

Naar bare Xstd. og Verden bliver hips om haps, og alt det Stridende borttages, saa lader Mskene den passere – det troer jeg nok en saadan Xstd. er jo just Verdslighed.

NB7:19

#

Et Genie, som ikke har Bevidsthed over sig selv, som producerer nu maaskee et Mesterværk, og nu noget Sludder uden selv ret at vide hvilket der er hvilket, har Msk. Fornøielse af at beundre. Just fordi han er uden Bevidsthed smigrer det dem at afgive Critiken. Men et Genie der netop er stor ved sin Bevidsthed, han vækker Modstand og Tværhed. Det ærgrer Mskene, at han selv veed, hvor godt det er gjort, og dernæst ere de lidt ængstelige ved at yttre Beundring, da det næsten er som at være til en Examen, da han jo selv veed, hvilket der er hvilket.

NB7:20

#

Hvor gjerne jeg end vilde gjøre Alt for hende baade for hendes og for min Skyld, det lader sig ikke gjøre, jeg tør ikke, jeg frygter hendes hensynsløse Lidenskabelighed, naar hun blot faaer det Mindste at holde sig til. Jeg garanterer egl. hendes Ægteskab, Gud veed det er frygtelig anstrengende. Og hvad der dog er udholdt; det seer jeg allerbedst af dette indirecte Kjende, at nu først efter 7 Aars Forløb tør jeg betroe mig til Papiret hende betræffende.

[a] cfr dog Journalen NB⁵ p. 65 n.:

Der blev i sin Tid gjort Skridtet til at ophæve Forlovelsen, og paa en for mig saa ydmygende og for hende saa velvillig Maade som muligt, saa det var let nok at see, at det var Tungsind, jeg gjorde Alt for at skaane hende for end den mindste Ydmygelse, som var jeg den Overlegne o: D. Her ligger hendes Skyld, den eneste; thi hvor uskyldigt hun ell. har lidt og hvor frygteligt, det veed jeg bedst, jeg som netop har maattet lide at være Skylden deri. Men her ligger hendes Skyld og egl. hendes Selvkjerlighed. Hun har taget mit Tungsind forfængeligt, hun har troet det var muligt at ængste mig til at give efter. Dertil lidt phantastisk som hun var, vel ikke væsentlig men i denne Exaltationens Tid, forsikkrede hun mig, at hvis jeg kunde overbevise hende om, at jeg var en Skurk, saa skulde hun let finde sig i det Hele. Det er, hun havde en Forestilling om mit Tungsind. Hun burde den Gang have givet efter, fundet sig i sin Lidelse, fundet sig i paa en saa mild Maade at skilles fra mig, fordi jeg var tungsindig. Hun overskred Grændsen for hvad det ene Msk. har Lov til mod det andet, hun ængstede mig frygteligt, hun betænkte ikke, at der bag ved mit uhyre Tungsind laae den lige saa store Elasticitet. Den reiste sig. Maalestokken har hun selv udæsket, den er blevet anlagt.

Men Ulykken er, hun var især stolt af sit Forhold til mig. Og i denne Henseende kunde jo en lille Forklaring nu maaskee formilde og forskjønne hendes Ægteskab. Og Gud veed, hvor gjerne jeg har villet det, hvor qvalfuldt det bestandigt har været mig, at hun skulde ydmyges for min Skyld, om jeg end havde gjort Alt for at forhindre det. Men min Skyld bliver det dog alligevel; thi min Skyld mod hende er saa stor at den sluger hendes Skyld mod mig.

Saasnart jeg dør (hvad jeg da stadigt har ventet skulde skee snart) bliver hun naturligviis at indsætte i sine Rettigheder. I denne H: ligger Alt færdigt. Hendes Navn skal tilhøre min Forfatter-Virksomhed mindet saa længe jeg mindes. Men i levende Live - hvis hun ikke har forandret sig meget, er hun en høist farlig Person.

For mig var det en ubeskrivelig Lettelse, thi Virkeligheden er aldrig faldet mig svær, men det har været frygteligt at holde hende saaledes i Muligheden. Dog dette er Betingelsen for hendes Ægteskab.

NB7:21

#

Man maa see det nærvæd, ell. troer man det ikke, hvorledes selv godmodige^a Msker, saasnart de blive »Mængde«, blive som andre Væsener. Man maa see den nærvæd den Charakterløshed, hvormed ell. selv retskaffne Msker, sige: det er en Skam, det er oprørende at gjøre ell. yttre noget Saadant – og saa selv bidrage deres lille Deel til at indhylde Stad og Land som i et Sneefog af Piat og Bysnak. Den Hjertetshaardhed, hvormed ellers kjerlige Msker handle i Egenskab af Publikum, fordi deres Deeltagen ell. Ikke-Deeltagen synes dem en Ubetydelighed – en Ubetydelighed, der ved de Manges Bidrag blive uhyre. Man maa see, hvorledes intet Angreb er saa frygtet som Latterens, hvorledes selv det Msk, der modigt gik i Livsfare for en ham Uvedkommende, ikke vilde være langt fra at forraade Fader og Moder, naar Faren var Latteren, fordi dette Angreb meest isolerer den Angrebne, og paa intet Punkt understøtter ved Hjælp af Pathos, medens Letfærdigheden og Nysgjerrigheden og Sandseligheden griner og Feigheden, som selv skjælver for et saadant Angreb i eet væk raaber det er Ingenting, og Feigheden, som usselt ved Bestikkelse ell. gode Miner til Vedkommende løskjøber sig for et Angreb, siger: det er Ingenting, og Deeltagelsen siger: det er Ingenting.

a og brave

NB7:22

#

Det som egl. er Ulykken i Forhold til Sandhedens Meddelelse, [er] at man maa være angst og bange for at yttre det Sande, for at vise, hvori Vildfarelsen i en vis Retning tidligere har stukket – thi der staae saa 10 for 1 færdige til med en lille Modification at gjentage dette ∴: en ny og kun desto farligere Usandhed kommer op – thi jo nærmere Usandheden ligger Sandheden desto farligere er Usandheden.

NB7:23

#

Hvori ligger det Comiske, hvis man skrev en saadan Plakat til et Stykke, blandt andre Personer: Enkemadame Johansen fød Petersen?

[a] Det Comiske ligger naturligviis i, at en saadan Virkelighedens Bestemmelse er i Modsigelse med blot at være en Person i et Skuespil.

[b] ell. hvis man tilføiede forlovet med Student Marcussen.

NB7:24

#

Lære Noget er der Ingen, der vil; smigres er der Tusinder og Tusinder, der vil.

NB7:25

#

Indskrift paa en Grav.

Dag-Pressen er Staternes Ulykke, »Mængden« det Onde i Verden.

»Hiin Enkelte«.

#

NB7:26

#

I Utaalmodighed kunde jeg næsten fristes til at spørge: hvorfor blev jeg opdragen i Xstdom? Uden den var det aldrig faldt mig ind at anlægge en saadan Maalestok for mit Liv. Hvor skulde det msklig talt falde noget Msk. ind, at hans Livs Bestemmelse var at offres? – Jeg havde benyttet den mig rigelig forundte Klogskab – og saa havde jeg kommet til at føre lige det modsatte Liv.

At tale med Nogen kan ikke hjælpe. Thi de Fleste ville forstaae mig i min Klogskab og knap nok den ☺: hvor klogt jeg kunde have handlet. Men saa det Næste, ikke at turde bruge det Mindste af denne Klogskab.

En væsentlig Xsten har jeg ikke seet. Det Høieste jeg har seet er nogle faae Exemplarer af hvad jeg kalder den msklig-elskelige Xstd. Men her mangler den egl. Bestemmelse af det Absolute, det er mere en stille msklig Velvillie og Deeltagelse, Beskedenhed o: D: Noget, der naturligviis ogsaa har været at see i Hedenskabet.

Den christelige Fordring til Opooffrelse standser paa intet Punkt. Man opgiver Alt, ubetinget Alt, vælger Gud, holder sig til Gud. Uhyre Opgave, hvor sjeldent, hvor sjeldent skete det. Og dog standser Xstd. ikke her. Det er mig som kunde jeg høre et saadant Msk: sige: naa, i Guds Navn, jeg vælger Gud – og forlader Alt. Men saa – saa er Gud dog vel til at stole paa, saa vil han dog vel ikke slippe mig. See der har vi det Sidste. Forbilledet lærer, at ogsaa dette hører med til christelig Lidelse at Gud slipper Dig, just i den tungeste Lidelse. Frygteligt! Og det er den Lære, som disse Levebrøds-Msker kalde den milde Sandheds-lære.

En christelig Præst har jeg aldrig kjendt. Den hele Strid om Orthodoxie og Heterodoxie er den unyttigste af alle.

Men nu min Situation. Jeg har, uden at fordriste mig til at paastaae at jeg er nogen fuldk. Christen, jeg har existentielt stræbt at udtrykke noget af det som er

Xstds Eiendommelighed, at der er noget Absolut til – og jeg ansees for gal, stolt, selvkjærlig. Det Latterligste er at Scenen er i Christenheden, og at der er 1000 Præster, noget nær 2 Millioner Xstne, og de see alle grangiveligt, at jeg er gal.

NB7:27

#

Ja, deri ligger dog egl. Konflikten mellem Xstd. og Msket, at Xstd. er det Absolute, eller lærer at der er noget Absolut til, og fordrer af den Christne, at hans Liv skal udtrykke at der er noget Absolut til. Og i denne Forstand er det jeg siger, at jeg ingen Christen har kjendt; jeg har aldrig seet noget Msk., hvis Liv udtrykte dette. Deres Xstd. er en Bekjenden og Bekjenden, og Paastand paa Orthodoxie og Angreb paa Heterodoxie o: s: v:, men deres Liv udtrykker aldeles ligesom en Hednings at Msk. lever i Relativiteten. Deres Liv er lutter Relativiteter.

NB7:28

#

Paa dette Punkt er jeg standset. Aabner jeg mig for Andre, saa er eo ipso mit Liv mindre anstrenget. Msklig talt (o: i Forstand af msklig Selvkjærlighed) have Mskene Ret i at fordre dette af mig, men har jeg Lov til det mod Gud. Jeg kan see med et halvt Øie, at saa langt ud som jeg selv er, faaer jeg Ingen, det at jeg aabner mig, vil betyde, at jeg drages ned. Paa den anden Side min Gang frem ad er den visse Undergang. Men er der da ikke noget Absolut til? Her har jeg det igjen. I det Øieblik jeg lægger mit Liv ud i Relativiteter, saa er jeg forstaaet, og i dybere Forstand, min Sag tabt – msklig talt er den saa vunden.

Det eneste sande Udtryk for at der er noget Absolut til er at blive dets Martyr ell. Martyr for det. Saaledes er det allerede i Forhold til absolut Elskov.

Saa langt er Slægten fra Idealet, at der i enkelte Generationer er engang imell. Een, som dog er noget nærmere ved at udtrykke, at det Absolute er til og han bliver saa nedtraadt af Slægten. –

NB7:29

#

Naar jeg skulde tillade mig et Indvendingens Ord mod Xstd. da er det dette: hvor er den dog faldet paa – ikke at henvende sig til Alle (thi det er det Kjerlige) men selv at tænke sig Muligheden af Alle, ell. blot Mange.

Og fra den anden Side udtrykkes dog ikke det Samme paa en Maade ved det om »den Enkelte«, thi det kan jo være Enhver. Men Indvendingen vilde ligge i, at det er mig som var Xstd. oprindeligen gaaet ud med et

uforklarligt Haab om at Alle skulde ville følge den – og dog maa jo Stifteren selv have vidst det ganske anderledes, han som vidste, at han skulde offres, han som vist hell. ikke bedrages af dette usalige Skin med de utallige Millioner og Millioner i Xstheden.

Det Gudd. er igjen, at vide dette forud, og at det saa ikke influerer det Mindste paa hans Tale. Det Msklige er, naar man veed det forud, at sige: hiin Enkelte. Det Gudd. er, vidende det Samme, at sige alligevel: Alle.

NB7:30

#

Saa langt er den moderne Tid, saa uendelig langt (i Sammenligning med Oldtid Middelalder) fra at have endog blot en Anelse om Sandheden at den troer det eneste Realitet Eensomhed har er som Straf (cfr. en tidligere Bemærkning) og det eneste det at gaae paa Gaden at være seet af Alle, indlade sig med Alle er at være Flaneur. Ak, at dette tillige er Sandhedens Bestemmelse, at Sandheden selv om den ell. var tilstede, hvis den ikke er tilstede i denne Form, er et Sandsebedrag, ell. understøttet af et Sandsebedrag.

NB7:31

#

Saaledes behandles jeg egl. i Kiøbh. Jeg betragtes som en Slags Engelænder, en halvgal Original, som vi sku Alle de Fornemste og Gadedrengene bilde sig ind at have deres Commerce med. Min Forfatter-Virksomhed, denne enorme Productivitet, hvis Inderlighed synes mig maatte røre Stene, hvis enkelte Dele ikke en eneste Medlevende er istand til at concurrere med end sige dens Totalitet: denne Forfatter-Virksomhed ansees som et Slags Liebhaberie ad modum at fiske o: D.: De der selv kunne præstere Noget, misunde mig og tie – de Andre forstaae Intet. Ikke med eet eneste Ord i Form af Anmeldelse o: D: understøttes jeg. Smaa-Propheter plyndre mig i piankede Foredrag paa Conventer o: D:, men nævne mig, nei det gjøres ikke fornødent.

Dette Liebhaberie ansees altsaa for Commerce. Comercent er egl., om man ikke kunde gjøre mig gal: det var uhyre Commerce; ell. faae mig til at fortrække, det var uhyre Commerce.

Bag ved dette ligger saa en uhyre Forestilling om hvad jeg er, om det Overordl. der er mig betroet, men Kjøbstadens Misundelse nyder ret denne Lyst, at det at jeg har et saadant Fortrin nok skal blive om muligt en større Qval end at være den Elendigste af Alle; og Alt skal være overladt Kiøbstadens Vilkaarlighed.

I en lidt mildere Skikkelse er Forholdet dette. Jeg skal være et Genie, men et saa indadvendt Genie, at jeg Intet kan see ell. høre. Al denne Commerce det er Noget Kiøbstaden skal have med hinanden indbyrdes

(de Fornemste indbyrdes med Borgerne og disse med Gadedrengene), Noget som altsaa er Ingenting.

Naa, lad saa være! Da jeg var Barn, har man lært mig, at man spyttede paa Xstus. Jeg er nu kun et stakkels ringe Msk og en Synder, saa slipper jeg vel lidt mildere. See, det er den christelige Syllogisme, ikke det præstelige Vrøvl: vær et godt og kjerligt og uegennyttigt Msk, saa er Du elsket af Mskene - thi Xstus, som var Kjerlighed, han blev elsket af Msk.

Overhovedet vil der vistnok over Ingen i Evigheden gaae saa streng en Dom som over disse Levebrøds-Præster. De ere evigt forstaaet aldeles hvad de offentlige Fruentimmer ere i Timeligheden.

NB7:32

#

Man siger nok, at det dog altid er bedre, at Xstd. forkyndes (om end maadeligt og forvirrende) end slet Intet, ∅: end Taushed. O, man feiler. Denne usalige Præken og Præken bidrager til at svække Undseelsen i Retning af at handle. Den der først kommer til at gjøre Profession af al den Præken om høie Dyder, han gaaer i eetvæk tilbage, og lige saa med en saadan Tilhører. Den, der i Forhold til hvad ham var forundt, taust havde forholdt sig til sig selv, var dog kommet lidt videre. Den, der engang har oplevet dette: at declamere, selv at græde og at faae Tilhørerne til at græde - uden dog at gjøre Noget deraf: han er tabt.

NB7:33

#

Det Lurvede ved hele Forholdet med mig her hjemme er, at fordi jeg har Elasticitet nok til at udtrykke, at hele Pøbelagtigheden mod mig er Intet, Ingenting: i Tillid dertil tillader man sig at være pøbelagtig. Hvor væmmeligt, altsaa at faae Hjælpen fra mig for at kunne være pøbelagtig mod mig. Men Kiøbh. er nu engang et afspærret lille Hul, uden Maalestok, en raadnende Sump.

NB7:34

#

Man bliver Professor paa en Subscriptions-Plan ell. paa Løftet om Systemet, man bliver Minister paa et Par Blad Artikler: men min Forfatter-Virksomhed det er Galskab og Mangel paa Alvor.

NB7:35

#

Det, som egl. Forstanden staaer stille paa, og hvor Forargelsens Mulighed er: Xstds absolute Charakter: at Det, der skal hjælpe gjør Alt meget værre, - det kunde man bedre slippe fra i Luthers Tid. Thi egl. gjør

Luther her en Bevægelse i Retning af Phantasie. Nu kommer Djævelen. Den Modsigelse, paa hvilken Forstanden sigter, forklarer Luther af, at Djævelen spiller op. Det vil sige Sagen bliver ikke dialektisk. Det Dialektiske er: her bydes Trøst – og see Trøsten er værre end hvad man ellers lider. Luther siger om Xstd.: her er Trøst. Nu sætter han ikke det Næste dialektisk sammen dermed; men han siger: idet man saa vil lade sig hjælpe af Xstd, strax er Djævelen ved Haanden, fra ham komme alle Lidelserne. Dette er aldeles udialektisk. Sagen er denne: Xstd. hjælper absolut, men det Absolute er atter i sin første Form en Liden for det relative Msk.

Luthers Fremgangsmaade er ligesom naar man i Forhold til et Barn lærer det at henhøre alt det Gode til Gud – det Onde kommer fra onde Msk, en slem Mand o: s: v:.. Det er udialektisk.

Saaledes ogsaa med Luthers Opfattelse af Xstd, han deler: det Gode henføres til Xstd, alle Lidelser, Anfægtelse o: s: v:, komme fra Djævelen. Dialektisk maa man sige: baade Trøsten og Lidelsen kommer med Xstd, thi dette er det Absolutes Dialektik, og Xstd. er det Absolute.

Luther bortpractiserer egentlig Indvendingen. Den msklig Forstand siger, fra sit Standpunkt, ganske rigtigt: hvad skal jeg med en Lære, ell. en Hjælp, som gjør Sagen værre end den før var. Dertil svarer saa Luther: hvilken Snak, Xstd. er Hjælpen, idel Trøst og Lægedom, al Spektaklet kommer fra Djævelen.

Dette er som sagt udialektisk. Ved nærmere Eftersyn vil man ogsaa see, at det ikke forklarer Noget; thi saa siger Forstanden: men er det saa som Du siger, hvorfor sikkrer Xstd. sig da ikke engang for alle mod Djævelen.

Dialektisk maa Sagen stilles saaledes: Xstd. er det Absolute, deri ligger baade det ene og det Andet. Absolut Hjælp er (det ligger i selve Kategorie-Forholdene, da egl. Relationen mangler) for Den, der lever i det Relative først en Lidelse. Men Msket lever som saadan i det Relative.

Derfor kan Xstd. ikke svare paa det Spørgsmaal: hvorfor. Thi absolut kan der ikke spørges: hvorfor, det Absolute er det Absolute. men spørges der relativt: hvorfor, saa kan Xstd. ikke svare paa et relativt hvorfor; i det ene Tilfælde kan der ikke spørges, i det andet ikke svares. Er jeg absolut grebet af Xstd., kan jeg ikke spørge: hvorfor er denne Lære. Er jeg levende i Relativiteten og spørger: hvorfor, kan Xstd. ikke svare.

NB7:36

#

Meget anstrengt er jeg dog, men nu har jeg ogsaa

snart naaet Maalet. Det Skrift » *Synspunktet for min Forf. Virksomhed*« er nu saa godt som færdigt. Stolende paa hvad jeg i den forbigangne Tid har gjort for eksisterende at understøtte min Productivitet har jeg i denne sidste Tid blot være[t] Forfatter. Min Aand er stærk nok, desto værre kun altfor stærk for mit Legeme; i een Henseende er det min Aand der hjælper mig til at holde ud med et saa svageligt Helbred, i en anden Forstand er det min Aand, der overvælder mit Legeme.

NB7:37

#

Pantheismen er et akustisk Bedrag, der forvexler vox populi og vox dei som da der raabtes: korsfæst, korsfæst – vox populi.

#

NB7:38

#

Det Ord af Savanarola om sig selv, at han var som en Hammer i Guds Haand: brug den saa længe Du vil, og vil Du ikke bruge den længere saa kast den bort – er egl. en Fornærmelse mod Gud. Saaledes kan intet Msk have et Forhold til Gud., det er altfor erotisk ligeligt, og underlægger dog egl. Gud Forandring; det er som naar en Pige siger om den Troløse: jeg er fornøiet med at han har elsket mig en ganske kort Tid, saa kastede han mig bort, men jeg elsker ham alligevel og takker for den korte Tid.

Altsaa dette kan ikke være Forholdet at det dog er som forandrede Gud sig, som var det Gud der blev kjed af En. Det Forfeilede i hiint Ord er just det lidenskabelige Sving: naar Du ikke længere vil bruge den, thi Opgaven i Forholdet til Gud er bestandigt Troens, at han derfor og desuagtet elsker En lige høit. Altsaa maatte Savanarola sige: hvad enten Du bruger mig ell. Du ikke bruger mig, hjælp mig blot til at holde den Tro fast, at Du er Kjerlighed; at Savanarola altsaa ikke derfor troer at Gud elsker ham, fordi han bruger ham – men fordi Gud er Kjerlighed, saa der ikke, end sige i en Forandring underlagt Reflexion, reflecteres paa hans Forhold til Gud, men paa Guds Væsen, at han er Kjerlighed.

I Grunden er der noget Fortvivlet i hiint Ord af S., at altsaa Gud ikke skulde være den Samme, ikke ganske være Kjerligheden mod et Msk, naar han ikke længer kunde bruge ham. Ja, saaledes er det med et Msk., men, frygteligt, at tænke saaledes om Gud.

NB7:39

#

Hvad Under, at jeg ansees for gal. Jeg er i min Stræben kun understøttet af hvad der evigt maatte anbefale den, men timeligt misrecommenderer den og berøver mig al Agtelse: jeg tjener ikke Penge derved, det er ikke mit Levebrød, ell. mit Embede. Og jeg er ene i et lille Land – hvor der dog lønnes 1000 Præster – for at indbilde Msk. at de ere Xstne.

NB7:40

#

En sandChristensSjeldenhed.

Hvor sjelden en sand Xsten er, kan man ganske simpelt udregne som et algebraiske Stykke.

Først fordres: et Msk, der paa een ell. anden Maade er ønskende, begjerende, besiddende o: s: v: absolut i Lidenskab, kort absolut i Lidenskab ell i absolut Lidenskab. Dernæst saa negtes dette Ønske o: s: v: ham, det er hans absolute Lidenskab ham et absolut dødelig Saar (hvilket igjen kun kan skee, fordi han er absolut i Lidenskab) – og saa beroer det paa, om han vælger Troen.

Man kan nu bruge Digteren som Mellem-Revisor. Thi et Msk., der er absolut i Lidenskab (og dette er det Første i Forhold til det at blive Xsten) ham kan Digteren bruge. Men hvor sjelden er ikke en saadan? Digteren vidner at der neppe er ti i hver Generation. Og nu det at blive Xsten, som altsaa begynder der, hvor Digteren slipper – og Digteren finder saa godt som Ingen.

Men forholder Xstd. sig da ikke til det Almene-Msklige? Jo, det gjør det Digteriske ogsaa. Det er jo netop Poesie, at Alle ere lige for Lidenskaberne, at en Tjeneste-pige og en Prindsesse, en Skomager og en Greve o: s: v: absolut lige godt kunne være forelskede. Dog lærer Digteren og paastaaer, at det Digteriske (absolut Lidenskab) er saa uhyre sjelden. Hvad bliver det saa til med det at blive Xsten.

Det besynderlige er igjen, at Mskene egl. ikke fornærmes, naar Digteren nedlægger sin Protest mod Mskenes Liv, at de ikke ere digterisk brugbare, men altfor prosaiske; og derimod vredes, paa Den, der i Xstd.⁵ Navn vilde nedlægge denne Protest. Man seer her (indirecte) hvorledes det staaer sig med Xstheden, at man i Xstheden egl. anseer det Poetiske for noget langt høiere end det at være Xsten, saa at der i et Land med 1 Million Xstne, ell. for dog at være strengere(!) med 100,000 Xstne: der er neppe ti digterisk brugbare Msker.

Hvilket Galimathias med denne bestaaende Xsthed!

#

NB7:41

#

Af et Bilag (4) til » *Synspunktet for min Forfatter-Virksomhed*«, som ikke blev brugt.

Mit Hjerte har udvidet sig, ikke som havde det nogensinde slaaet snevert i mit Bryst; men den Inderlighed, der har været mit Liv, og som jeg troede skulde være blevet min Død, har faaet Luft, det Dialektiskes Baand er løst, jeg tør tale ligefrem.

Jeg elsker mit Fødeland (jeg er rigtignok ikke gaaet i Krig – men mener paa anden Maade at have tjent det, og mener at forstaae at have Ret i hvad jeg forstaaer, at Danmark skal søge sin Styrke i Aand og Intelligents. Jeg er stolt af mit Modersmaal, hvis Hemmeligheder Jeg kjender, det Modersmaal jeg behandler mere forelsket end en Fløitespiller sit Instrument.

Jeg veed jeg oprigtigt har elsket hvert Msk. have end Mange været mine Fjender, jeg har ingen Fjende havt. Jeg har, som i Skriftet bemærket, aldrig kjendt det, at Tanker og Ideer ikke vilde tilbyde sig. Men jeg har kjendt noget Andet. Dersom jeg saaledes efter en Spadseretour, hvor jeg mediterende henter Tankerne, vendte hjem, overvældet af Tanker, hvert Ord færdigt til at nedskrives, svag i en vis Forstand, saa jeg neppe kunde gaae (o, Den, som har haft med Ideer at gjøre, veed, hvad dette vil sige) – dersom da et fattigt Msk. underveis tiltalte mig, og jeg i min Iverighed for Ideerne ikke havde Tid til at tale med ham: saa, naar jeg kom hjem, skete det, at Alt var som borte, og jeg sank i den frygteligste Anfegtelse, ved Tanken om, at som jeg havde gjort mod dette Msk, kunde Gud gjøre mod mig. Gav jeg mig derimod Tid til at tale med den Fattige, høre paa ham: saa er dette aldrig hændt mig, saa stod Alt fix og færdigt, naar jeg kom hjem. O, man forsmaaer i disse Tider alle Garantier – og dog, dog er og bliver det den bedste Garantie for at et Msk. elsker Mskene, at han har Gud saa nær paa Livet af sig, som jeg har ham næsten hvert Øieblik.

NB7:42

#

Bliv først saa ulykkelig, at Du hver Aften mødig ankommer til Tanken om Døden for at hvile – og begynd saa at ængstes for Dommen, saa er der christeligt lagt Vægt paa Evigheden.

NB7:43

#

Den samme Lidenskab, der gudfrygtigt strammet fører til Martyriet, den samme Lidenskab, naar den underveis, msklig, løses, omsætter sig i msklig Medlidenhed, der breder sig paa Stedet, og selv bliver elsket, afholdt af Msk.

Det er en Anfægtelse ell. kan dog være det, det besøger En i svage Øieblikke, hvor Sjelen ikke kan holde sig paa det Absolute, »men saa kunde Du jo gjøre lidt for Andre« (ret som var en Opoffrelse i Sandhedens Tjeneste ikke at gjøre Noget for Andre) »Du kunde slaae lidt af, der [er] jo overalt saa mange, som veed mindre end Du, saa mange Syge, som Du kunde trøste« o: s: v: Dersom denne midlertidige Standsning seirer, saa er det egl. Xstlige nedsat til den blot msklige Medlidenhed. Det Xstlige og det Absolute er ubetinget Eet: absolut hensynsløst. Xstus siger: lad de Døde begrave deres Døde.

Anfægtelsen bliver nærmere den, at man paa det Spørgsmaal: hvorfor, intet hvorfor har – dette er just det Absolute.

NB7:44

#

Den eneste Xstd. man har i Xstheden er egl. Jødedom, ganske rigtigt, thi Xstd. tænkt i Ro (et Bestaaende) er Jødedom, Xstdom i Bevægelse er Xstd.

NB7:45

#

Endnu er jeg dog ikke istand til egl at blive en Martyr for Xstd, thi i saa høi Grad tør jeg ikke kalde mig Christen. Jeg er egl. et Genie, der muligt kunde blive Martyr for Sandheden o: for det sandt at fremstille hvad Xstd er.

Derfor er det saa rigtigt, at jeg i *Synspunktet for min Forfatter-Virksomhed* bestandigt taler om at opdrages – thi jeg maa endnu ganske anderledes opdrages. Mit Tungsind bedrager mig formdl. blot med Tanken om den nære Død.

#

NB7:46

#

Det der ødelægger Danmark er hverken det ny ell. det gamle Ministerium, men at Landet lille som det er, ved

at demoralisere endnu mindre er blevet en Kjøbstad, hvor enhver Regjering er en Umulighed, fordi Misundelsen vogter paa alt hvad der er Noget, saa kun Foragtelighed kan have en Slags Magt, ell. en Tilnærmelse til en Martyr, for ikke at sige en Martyr regjere.

Det der bragte det ny Ministerium op var ikke Viisdom, Patriotisme o: s: v:, men en Yttring af denne Demoralisation. Og det der styrter det ny Ministerium bliver igjen Misundelse, Lune, Smaalighed; det er ikke det Ædle, det Gode der seirer, nei det er den samme Demoralisation der giver sig en ny Skikkelse.

I den H. er Goldschmidt ikke umærkelig, han forholder sig som en Cholera-Flue til Cholera, man kan ikke sige at det er ham, der producerer Demoralisationen (og alle de Andre vare gode) men at han er, viser at der maa være Demoralisation. Han er og bliver Misundelsens og Demoralisationens karakterløse Redskab. Han har Intet at tabe, paa ham kan ikke slaaes, misundes hell. ikke, han er garderet ved Hjælp af Foragtelighed – og saa gnaver og gnaver han. Og adskillige af detgl. Regimentes Repræsentanter synes godt derom – fordi det gaaer ud over det ny Ministerium. O, sørgeligt, at der slet ingen Charakter, ingen Betragtning, ingen consequent Anskuelse er nogetsteds i Danmark, men alt øieblikkelig Lidenskab.

NB7:47

#

Naar Kjendetegnet paa det Sande er den Modstand det lider, naar jeg skal bevise min Anskuelses Rigtighed af hvad Modstand den finder: hvorledes skal jeg saa styre, saa ere jo alle Kjendetegn blevne absolut dialektiske. Ganske vist, thi just derved og derfor er Troen hvad den er, naar der forud er gaaet den absolute Dialektik, som har gjort alt dialektisk. Thi at Kjendetegnet er Modstanden er egl. Udtrykket for Overbeviisningens Inderlighed, det er jo at haabe mod Haab, at troe mod Forstand o: s: v:

NB7:48

#

At ingen Reflexion udtømmer Guds-Forholdet ell. Forholdet til Gud, kan blandt Andet sees saaledes. Absolut i ethvert Øieblik og i ethvert Øieblik absolut at forholde sig til Gud kan intet Msk, saa maatte han være mere end Msk. Altsaa maa der Fjernhed til, Hvile, Adspredelse. Lad det nu foregaae i Reflexion. Den Fromme indseer altsaa, at han maa have Hvile, maa lade være uafbrudt at tænke paa Gud ell. paa sit Guds-Forhold. Hvad gjør han saa? Han ligesom beder Gud om Forlov dertil. Men see, her fanger Reflexionen igjen, thi nu er han dog i Reflexion. Skal i ethvert Øieblik af »Hvilen« den Tanke være hos ham, om han nu ogsaa har Lov dertil, om han ikke tager sig for lang en Ferie o: s: v:, saa er »Hvilen« absolut lige saa anstrengt som det hvorfra han vilde hvile, thi Hvilen er atter Guds-Forholdet.

NB7:49

#

Som »Troen« er en dialektisk Bestemmelse saaledes ogsaa den sande christ. Kjerlighed. Derfor lærer Xstd. saa bestemt, at man skal elske sin Fjende, at det at elske sin Ven det gjør Hedningen ogsaa. Elske sin Fjende kan man kun for Guds Skyld ell. fordi man elsker Gud. Kjendetegnet paa at man elsker Gud er altsaa ganske rigtigt det dialektiske, thi umidd. hader man sin Fjende. Naar En elsker sin Ven er det ingenlunde tydeligt derfor om han elsker Gud; men naar En elsker sin Fjende, saa er det tydeligt, at han frygter og elsker Gud, og kun saaledes kan Gud elskes.

NB7:50

#

Nu synes det, at jeg skal staae mig godt med de Fornemmere, og tildeels hvorfor, fordi de selv ere blevne polemiske; nu ere de selv ell. mene sig selv at være i Minoriteten, og jeg, ja, hvis min Genialitet kan sige at forholde sig til Noget, da er det til det at være i Minoriteten.

NB7:51

#

Den Art af Ærbødighed, hvormed i Christenheden de Fleste tale om Xstus er slet ikke Andet end Snerperie, og hænger sammen med, at de i dybere Forstand slet ikke indlade sig med ham. Den, der for Alvor indlader sig med Gud ell. Christus, saaledes, at han forstaaer, at det gjælder om hans Liv, at han forpligter sig til at finde sig i Alt, at hengive hele sit Liv til at tjene og med enhver Opoffrelse, han taler paa en ganske anden Maade.. Af hine Qvasi-Christne hører man vistnok ikke et utaalmodigt Ord – ja, det troer jeg nok, det have jo egl. slet Intet med Xstus ell. Gud at skaffe. Men selv af Apostlene hørtes dog det reent Mskliges Utaalmodighed.

NB7:52

#

Det er et ypperligt Motto paa Chateaubriands *Memoirer*, efter lob:

sicut nubes ... quasi naves – velut umbra.

NB7:53

#

Dersom jeg ikke personligt var mig selv en Poeniterende maatte der have været Øieblikke hvor jeg forargedes paa Xstd, men jeg tør ikke knye, og saa bag efter forliger jeg mig dog med det, jeg ell.

vilde have forarget mig over. Saaledes forstaaer jeg de Ord af Peter: til hvem skulle vi gaae. I Almdl. declameres ogsaa disse Ord af Præsterne ind i det Sentimentale. Jeg forstaaer det saaledes, at Syndsbevidstheden binder et Msk. til Xstd.

Saaledes forstaaer jeg altsaa mig selv. Men er det da ikke en særlig Forklaring, nemlig, at jeg nu i den Grad er mig bevidst som Synder, at jeg tør ikke Andet? Nu til en vis Grad, thi jeg lægger jo ikke Dølgemaal paa, at jeg har syndet anderledes end i denne almdl. Tale om at være en Synder. Men paa den anden Side saa har jeg maaskee ogsaa havt Forudsætninger til at opdage og fatte Forargelsen ganske anderledes. Og da det nu er Gud, der gennem Syndsbevidstheden binder hver enkelt Msk. til Xstd, saa maa det dog vel antages, at han bestemmer Collisionerne for hver især. Saaledes bliver det dog Syndsbevidstheden der binder Msk. til Xstd. Enhver, der ikke er saaledes bundet er ikke christelig bundet; alt dette Sentimentale om det Dybe og det Høie og en Ven o: s: v: er Galimathias. Proportionerne er disse: dersom jeg ikke var mig bevidst som Synder maatte jeg forarges paa Xstd. Syndsbevidstheden stopper Munden paa mig, at jeg tiltrods for Forargelsens Mulighed vælger at troe. Saa dybt maa Forholdet være. Xstd. støder fra for at drage til. Men man formilder Xstd, formilder hvad det dog vil sige at vende saaledes op og ned paa et Msk som Xstd. gjør, saa behøves ikke Syndsbevidsthedens impetus for at drive En ind i det, o: saa er det Hele Sentimentalitet.

#

NB7:54

#

Tro er egl. det: at holde Muligheden fast. Det var det der behagede Xstus saa meget hos den Lidende, naar han efter at have lidt i mange mange Aar bestandigt troede med samme Oprindelighed og Ungdom: at Hjælpen for Gud var muligt. Det Demoraliserende i Forhold til Lidelser er just dette Sløvende, at gaae og grunde i Haabløshed; nu er det for silde, nu er det bag efter o: s: v:

NB7:55

#

Man siger, at Den, der skal trøste Andre, selv maa have lidt. Godt, det er mit Tilfælde jeg har maaskee lidt saa meget, at jeg snarere maatte forskrække Andre. Dog det kan jeg jo holde for mig selv og saa bliver min Trøsten maaskee desto inderligere, næret ved denne skjulte Ild. Og saaledes at trøste veed jeg ogsaa, det er som min Læge siger om mig, Ingen han kjender, formaaer det saaledes som jeg. Altsaa jeg

gjør det. Jeg veed ogsaa at det ikke vil forfeile sin Virkning. Den Lidende vil føle sig saa lindret, og holde saa meget af mig. Men Ulykken er dette veed jeg tillige er slet ikke Christend. Jeg tager det af en anden Flaske, det er det Digteriske med en coroborerende Tilsætning af det Ethiske. Men Xstd. er det ikke. Xstd vil ordentligviis forfærde istedetfor trøste. Selv jeg, der er bragt saa langt ud, kan neppe taale Xstds Trøst – og nu Gjennemsnittet af Msker! Men naar jeg er christelig Præst er jeg jo forpligtet til at trøste christeligt! Og dog er det et Spørgsmaal, om jeg havde Mod til at være christelig grusom. Sagen er den: den øieblikkelige Hjælpen er altid msklig Medlidenhed. En klynkende Moder, der forkjæler Barnet, har meest Medlidenhed, men det dadle vi; hun har meest Medlidenhed, hjælper altid øieblikkelig – kan derfor ikke opdrage. Saa kommer det almdl. Mskligs Proportioner. Men Christendommen gaaer qualitativt videre og opdrager ved Hjælp af Evigheden og til Evigheden. Deri ligger det, og deraf det Forfærdelige i Xstds Hjælpen; thi naar En lider, saa begynder Xstds Hjælpen med at udvise hele det timelige Liv til Lidelse.

Jo hurtigere Hjælp kommer, desto ringere og ubetydeligere er Opdragelsen, netop derfor negter Xstd. al Timelighedens Hjælp – for at opdrage til Evigheden. Men det at negtes al Timelighedens Hjælp^a er naturligviis værre end enhver enkelt Lidelse i Timeligheden, ell. er at gjøre det værre for den Lidende.

a at proclamere hele Timeligheden bestemt til at lide

Har jeg nu (jeg et Msk) Lov til at gjøre saaledes med [et] andet Msk, selv om jeg kunde være christelig grusom? Og paa den anden Side, naar jeg er christelig Præst, saa skal jeg jo være det.

I Forhold til Barnet negte vi Ældre at Barnet har Ret, naar det klager over, at Hjælpen negtes øieblikkeligt, for at Barnet skal opdrages og lære at hjælpe sig selv. Men vi Ældre forholde os (som et Barn til den Ældre) til Evigheden. Da vi nu selv her ere de Ældste (thi Evigheden er jo ikke synlig iblandt os som en Fader ell. Lærer for Barnet) saa anlægge vi vor Maalestok. Men dette er egl. at afskaffe Xstd.

Dog er det vist, at jeg aldrig har seet noget eneste Msk, der egl. anlagde Xstds Maalestok – men Alle ere vi Xstne!

NB7:56

#

»Hvad sukker et Msk over, hvert Msk. sukke over sin Synd.« Hvor sjeldent skeer dette, hvor sjeldent blot forstaaes det; thi Den, der sørger over sine Synder ∴ over hvad han kalder sine Synder, han glemmer saa dog maaskee, om han ikke har ganske andre Synder, ja han overseer maaskee, at den Maade, paa hvilken han sørger over sine Synder, er en ny Synd, Utaalmodighed fE.

NB7:57

#

Det eneste ethiske Forhold til det Store, (saaledes ogsaa til Christus) er Samtidigheden. At forholde sig til en saadan Afdød er et æsthetisk Forhold, hans Liv har tabt Braadden, dømmes ikke mit Liv, tillader mig at beundre ham – og selv leve i ganske andre Categorier, tvinger mig ikke til i afgjørende Forstand at dømme

#

NB7:58

#

Men dette er jo dog ogsaa en Form af Tilbedelse: ligefrem at sige til Gud, jeg er et stakkels ringe Msk, kan ikke holde ud i ethvert Øieblik bogstavelig i ethvert Øieblik at tænke paa Dig, giv mig derfor Dit Minde til, at jeg hviler lidt, adspredter mig lidt, at jeg da ikke gjør Dig, Du evige Kjerlighed, smaalig ak som jeg maaskee selv er ikke langt fra at blive tungsindig smaalig mod mig selv.« Og saa Punktum, thi ellers griber Reflexionen En i samme Secund igjen, at Gud jo dog bedst maa vide, om man behøver Adspredelse (som skulde han altsaa umidd., maaskee ved en Aabenbarelse sige En, at nu behøver man Adspredelse) og ellers kan give En Kræfter til at holde ud. Det er, der maa capituleres paa Naade og Unaade, og saa øieblikkelig handles.

Her paa dette Punkt ligger egl. Betydningen af den religieuse Socialitet, at, idet Guds Forholdets Idealitet er blevet den Enkelte for stærk, (da han jo dog ikke kan forlange umidd. Aabenbarelse af Gud, og hans Reflexion fanger ham) han nu maa have et andet Msk at tale med derom. Man seer deraf, at Socialiteten ikke er det Høieste, men er en Indrømmelse i Forhold til det at være Msk. efter sin Svaghed. Her ligger saa igjen Betydningen af, at Gud forholder sig til hele Slægten. Slægtens (Socialitetens) er saa en Mellembestemmelse mell. Gud og den Enkelte.

Dette er den omvendte Bevægelse. Men overalt hvor der skal prædikkes til Opvækkelse, hvor Prisen skal skrues op, der skal Enkeltheden gjøres gjældende. Og ordl. er dette det meest fornødne, thi Msk. i Almdl. leve slapt og dorsk nok.

Det Lindrende derimod er at bruge Socialiteten. Det er ikke godt for Msk. at være ene, hedder det, derfor blev Qvinden givet ham til Selskab. Men det gjælder om at være ene, bogstavelig ene med Gud, at det næsten ikke er til at udholde for Msk., det er for frygteligt anstrengende – derfor behøver Msk. Selskab.

Gud og Msk. er adskilte ved den uendelige Qvalitets Forskjel, naar saa Forholdet bliver for anstrengende, saa maa Selskabs-Bestemmelsen [til] som Mellembestemmelse, ogsaa i Forhold til saa mangen Smaa-Bekymring, som vistnok kan plage et Msk, men som det dog næsten turde blive Galskab i de høieste Udtryk bedende at henvende sig til Gud om. Det er Gud viser ogsaa ligesom fra sig, Kjerlighed som han er, siger han dog ligesom: ja, ja mit Barn lad nu det være godt, husk dog ogsaa paa, at jeg er Gud; hvor ydmyg, hvor troende, hvor brændende Din Bøn og Hengivenhed end er, saaledes hverken kan ell. skal Du hvert Øieblik blot tænke paa mig.

Her ligger nemlig et farligt Punkt, den sande Religieusitets høieste Culmination kan paa et hængende Haar jo ogsaa komme til at see ud som en Formastelse. Thi selv den ydmy[g]ste Bevidsthed om at være mindre end en Spurv for Gud, et Intet: ja det er godt, men det formastelige kunde dog ligge i: i denne Bevidsthed i ethvert Øieblik at ville tænke paa Gud og være sig bevidst at være til for ham. Det er rigtigt at være sig bevidst som Intet for Gud, men det er dog for meget forlangt at ville have denne Bevidsthed i ethvert Øieblik, ell., om jeg saa tør sige^a, at ville see den Elskede hvert Øieblik selv om man nok saa dybt forstaaer, at man for ham er Intet.

a (for at betegne det Feilagtige, at det er som en Forelskelse)

#

NB7:59

#

Enkelthedens Guds-Forhold (at hver Enkelt forholder sig til Gud) er dog det Sande og Sunde; thi hvad der er sagt om Spurverne det er dog vel ganske bogstavelig Sandhed om Msk. at Gud kjender hver Enkelt, ja at være Msk er just at tilhøre den Slægt, der har den Mærkelighed, at hver Enkelt er kjendt qua Enkelt af Gud og kan kjende ham. Opgaven er just at arbeide sig ud af Socialiteten, mere og mere, men sundt og sandt, at kunne holde ud længere og længere at have Tanken om Gud nærværende hos sig. Ogsaa »Dommens« Betydning er jo dette.

Men naar Enkelthedens Guds-Forhold i den Enkelte bliver sygeligt, saa sætter man midlertidig Socialitetens ell. »det andet Mskes« Mellembestemmelse. Denne Sygelighed kan jo være en næsten legemlig Art Tungsind o: D. Men hovedsaglig er den Sværmerie, der forfængeligt seer feil af det at den Enkelte forholder sig til Gud, bilder sig ind at ville være ell. at være den ganske sjeldne Enkelte, fremdeles saa Intet gider bestille men blot sidde ligesom og coquettere med Gud. Men Sagen er at der kan intet usundt Berusende blive i Tanken om som Enkelt at forholde sig til Gud, naar man bliver ædru ved Hjælp af, at det jo er Enhver tilladt, ja

Enhver befalet.

Forøvrigt kan denne Sygelighed i den Enkeltes Guds-Forhold stundom ogsaa være en Anfægtelse, og saa følger da ingenlunde, at man skal give efter for den og søge Socialiteten, men stride mod og bringe Kjerligheden til Gud ret til at brænde. En saadan Anfægtelse kommer af, at den til Grund for ethvert sandt Guds-Forhold liggende dybe Følelse af uendelig Uværdighed bliver En overmægtig, ikke forklarer sig til^a Glæde over Gud, men tynger paa En, saa man et Øieblik bliver som angst og bange for Idealiteten og for sig selv – og for Gud, saa det er En, som er han saa uendelig Ophøiet, at man slet ikke turde tænke paa ham, som maatte han blive leed og kjed af at høre paa Ens Vrøvl, og væmmes ved Ens Synder.

a desto større

Men dette skal man ikke give efter for; man skal stride imod, takke Gud, at han har befalet En, at man skal bede til ham, thi ellers trængte man neppe gennem Anfægtelsen. Man skal huske paa at Gud er Kjerlighed, Taalmodighedens, Trøstens Gud, og at han ikke er Den, som antager forfængelige Titler, men er absolut, langt anderledes end jeg formaaer at fatte, det han siger sig at være. At han ikke er lige saa kjerlig som det kjerligste Msk og lidt til, men at selv det kjerligste Msk. (selv som han ikke har levet men er digtet) er kun en Slags Carricatur, der dog ikke ligner Guds Kjerlighed mere end en Abekat Msk. Saa skal man huske paa, at Gud i ethvert Secund har 100,000 Muligheder til at hjælpe En, og lige saa mange Forklaringer, der, hvis han vilde, strax vilde vise En, at det han tilskikker En endnu i samme Øieblik er det Bedste, og at Grunden hvorfor han ikke gjør det, er just fordi han har een Forklaring endnu, at det ikke at gjøre det er det Bedste for En.

Men Sandheden maa det være i En, at man tænker paa Gud, fordi man behøver ham, fordi ell. Alt vilde styrte sammen for En. Og derfor skal man bede ham ret inderlig at hjælpe sig til altid at have Arbeide ved Haanden, og saa forresten tage Alt af hans Haand – ogsaa den fornødne Adspredelse. Og bestandigt skal man huske paa, ell bede ham at huske En paa, at Opgaven er i den Retning: mere og mere i længere Tid at kunne fastholde Tanken om Gud, ikke som en Drømmer sidder og lefler, men at fastholde den ind i sin Arbeiden. Drømmes skal der ikke; thi Gud er jo selv den rene Actuositet og derfor en blot drømmende Dvælen ved Tanken om ham, ikke sand Tilbedelse.

NB7:60

#

Det er en daarlig Ægteemand, der jublede i Forlovelsens Tid og Ægteskabets første, men naar Gjenvordighederne komme, klager over Standen. Disse høre med til Standen. Saaledes er det ogsaa en daarlig Christen, der paa Grund af Gjenvordighederne klager over det at være Xsten, thi det hører med til Standen.

NB7:61

#

Et Msk. kan bestandigt kun som Enkelt sandest forholde sig til Gud; thi Forestillingen om den egne Uværdighed kan man altid bedst have alene, og det er næsten ikke muligt ret at gjøre sig tydeligt for et andet Msk. derom, og vilde desuden let blive affecteret.

#

NB7:62

#

Luc XXIV, 31. Da bleve deres Øine aabnede, og de kjendte Ham og Han blev usynlig for dem.

Saaledes er Forholdet mell. den sandselige Seen af Xstus og Troen: de kjendte ham, - og saa blev han usynlig for dem, det ene er som en Interpretation af det Andet.

NB7:63

#

At Dag-Pressen er en Form af det Onde, har jeg længe være[t] overbeviist om. Men hvilke Udsigter! Og nu derimod, nu er man bragt til det Punkt at de revolutionaire Regjeringer selv forbyde Pressen. See, saa faaer man Lyst til at være Forf., nu kan man dog øine den Tid, da det vil blive forstaaet, hvad man har at sige om Dag-Pressen.

#

NB7:64

#

Kun Taalmodighed og Tro! Kan det end være piinagtigt nok i Øieblikket at leve som jeg lever, aldeles til Overflod, næsten kun som til Moroe for Pøbel og til Vederqvægelse for Misundelsen, og til Bestyrkelse for Middelmaadighed: det kommer igjen, just dette vil bedre anbefale mig og min Sag til Eftertiden end Recensenters Bravo.

Derfor føler jeg mig i en vis Forstand fremmed blandt de Medlevende; thi jeg forstaaer dog i Grunden, at

selv om de vilde gjøre stor Ophævelse over mig, saa var min Sag netop fordærvet.

NB7:65

#

Al denne Tale om Christed., der istedetfor paa ethvert Punkt at stille Forargelsens Mellembestemmelse, passer Xstd. ligefrem^a ind paa det naturlige Msk. under Bestemmelsen af at tilfredsstille det Dybeste i ham, er dog Forræderie. Antaget ogsaa at det naturlige Msk. har en Slags Forestilling om Gud, det som er det Charakteristiske for det naturlige Msk. er altid Selvraadigheden i Forhold til sin Følelse. Han vil saa en enkelt Gang vel at mærke naar han finder sig ret oplagt dertil sværme lidt i denne Tanke om Gud. Men nu Christed.! Blot det at gjøre Forholdet til Gud, denne Følelse til Gjenstand for Tugt og Skole: skulde det ikke allerede være nok til at forarge det Dybe i det naturlige Msk. Vilde det ikke ogsaa være det naturlige Msk. til Forargelse naar man i Forhold til Elskov lærte at Msk. skulde optugte denne Følelse i en bestemt Skole.

a , forbindtligt og complimenterende,

Men saaledes lærer jo just Xstd. Istedetfor at henstille Guds-Forholdet til Msketslibitum i sværmeriske Timer ell i »stille Timer«, lærer Xstd, at Msk. først af Gud ell. ved Aabenbaringen skal faae at vide hvor dybt han er sjunken, hvad Anger har at betyde samt at Msk, hvis han vil være Christen, nu har at rette sig derefter, ikke saadan at tænke paa Gud paa samme Maade som man tager i Dyrehaugen, en Gang om Aaret, ell. naar man ret har Lyst dertil, men at man skal tage Magten fra Naturen, tvinge den.

Derfor komme saa de Christne til at opleve hvad det naturlige Msk. ikke mærker, just fordi han altid taler om og tænker Gud i en phantastisk Afstand. De Christne komme til at erfare, hvad det vil sige, slet ikke at føle sig oplagt, og saa just derfor at skulle tænke paa Gud. Thi her har vi det: det er det naturlige Msk^s Opfindelse, naar man har Lyst dertil, da at phantasere lidt med at tænke paa Gud, Xstd. er just naar man føler sig kold, og langt borte fra Gud, da for Alt at komme til at tænke paa ham, at bede ham at hjælpe sig til at tænke paa ham.

Her ligger dog vel, og det er jo Grund-Anlæget, Forargelsens Mulighed saa bestemt som muligt.

NB7:66

#

Der hvor den msklige Medlidenhed i En selv ell. udenfor En tilraaber: skaan Dig selv, der svarer jo Xstd: Forbilledet skaanede ikke sig selv. Hvad vil dette sige, han henstillede Alt til Gud. Og saaledes ogsaa, naar Anstrengelsen, msklig talt, bliver over Ens Kræfter, da skal man ikke skaane sig selv, men henstille Alt til Gud, om han vil skaane En ell. ikke. I ethvert Tilfælde maatte man da paa ingen Maade

skaane sig selv, men bede Gud om Tilladelse til at skaane sig selv, saa dog denne Bekjendelse af Svagheden bevarede En i Guds-Forholdet til atter at begynde, hvor man slap.

NB7:67

#

Mynster siger i » *Betragtningerne*« (N° 36, Troen til vor Herre J. Xstum) p. 43.: Derfor da Han (Xstus) sendte sine Disciple ud at prædike Evangelium for al Skabningen, sagde han: hvo som troer og bliver døbt – altsaa: Den, som troer og hvis Tro er saa fast og stærk, at han i Daaben tør bekjende den for Alles Øine, at han i Daaben tør vie sig til Forhaanelse og Forfølgelse for sin Troes Skyld – han skal blive salig (Mc: 16, 16).

See det er en Tale, der er Mening i; men at saa Mynster er en Forfægter af en bestaaende Christenhed, og aldrig har rørt ved denne rædsomme Løgn, der har forvandlet det at blive døbt til Fadderstads og Piat, saa den eneste lille Smule Collision der er tænkelig, er, at man tilfældigviis ikke var bleven døbt – og derfor ikke kunde komme op til artium. O, det er saa rædsomt Vilderede af Løgn og Sludder, at man hvert Øieblik kunde fortvivle derover. Tag den Situation, at saa En ikke kunde komme op til artium, fordi han ikke var døbt: hvad Indtryk vilde det gjøre? Det vilde gjøre Indtrykket af, at det var yderst fatalt for ham, noget keedsommeligt Noget. Mon Nogen vilde falde paa ell. komme til at tænke paa, at han jo (hvis man troede paa Daabens Realitet) ikke blot var udelukket fra Artium men fra Himlen; mon ikke De, der samtidigt med ham skulde op til artium, vilde tænke, hver især: det var da en Lykke, at jeg er døbt; mon Nogen af dem vilde tænke paa Evigheden.

NB7:68

#

See dette er Christendom.

Christendommen siger: Du skal elske Msk. være velvillig mod dem, omfatte dem med den meest opoffrende Kjerlighed. Stræb derefter, stræb at ligne dit Forbillede. Saa vil det, i Forhold til som det lykkes Dig at ligne dette Forbillede, gaae Dig som det gik ham; i samme Grad som Du ligner ham, i samme Grad vil Du lide Mishandling. Naar Du bliver et Øieblik træet underveis, naar Du ømmer Dig ved den Mishandling, Du allerede har lidt og bekymret spørger, hvad skal jeg gjøre? Saa svarer Xstd, Du vil dog vel ikke indbilde Dig, at Du allerede er fuldkommen, Du skal altsaa stræbe videre, see at elske Mskene stærkere – og saa vil naturligviis Mishandlingen blive endnu større. Der ligger for Dig, ja om Du saa havde 70 Aar at leve i, en idelig Stigen i at lide Mishandling, dersom Du da ellers gjør Fremgang i at være Christen, og hvis ikke, da vee Dig.

Thi dette er den anden Tvinger, Xstd. bruger: dersom Du ikke elsker Msk. saaledes som Xstd. fordrer det, saa bliver Du evig fordømt og farer til Helvede.

Egentligen er det dog vel dette Christus har fortiet for Apostlene og Disciplene, han har ladet dem forblive i den blot msklige Tanke, at maaskee, maaskee ikke, i den blot msklige Haaben, at om nogen Tid blev det nok godt igjen o: s: v: o: Nødvendigheden af at dette maatte skee saaledes, at der uafbrudt indtil det Sidste kun kan være Tale om at lide Mishandling, Nødvendigheden deraf, Uundgaaeligheden har han fortiet dem.

Men at det er nødvendigt og uundgaaeligt, viser jo deels Forbilledet, (hvis Liv i andet Fald kommer til at udtrykke noget Tilfældigt) deels Xstds udtrykkelige Lære at at elske Gud er at hade Verden. Er nemlig Forholdet mell. Gud og Verden dette, saa er enhver intermediær Haaben et Forræderie mod Gud, en Tilbagegang.

Consequent kan Xstds Spænding, ell. den Spænding, hvori Christd. anbringer den Christne, kun føre til og afføde Martyriets Utaalmodighed, der da jo før jo hellere begjærer at tømme Dødens Kalk.

Dog denne Utaalmodighed billiger Xstd. ingenlunde. Vil man kalde Xstd. hvad den blot msklig forstaaet er, Grusomhed, saa er den systematisk i at være grusom. Den fordrer Martyriet, men ikke dets Utaalmodighed, nei dets Langsomhed. Med samme Langsomhed som en Lykkelig seer et langt Liv an, der ligger for ham, med samme Langsomhed skal Martyren Skridt for Skridt lide hver Dags Qval og da endnu den, msklig talt, evig-trøstesløse Udsigt til dettes Vedvaren ell. Stigen for hele Livet.

Nu lover jeg en Douceur af 10rd, om Nogen kan forklare mig, hvad Mening der er i, at denne Lære er blevet og bliver introduceret under Navn af »milde Trøstegrunde.«

#

NB7:69

#

Hvo har overhovedet sagt at Sandheden skal seire i denne Verden? Christus idetmindste ikke. Nei, Sandheden skal lide ell. maa lide i denne Verden, ja den skal lide, thi hele denne Tilværelse skal være Examinationen.

Saaledes er det Evighedens Mening. Det Andet er

noget Sludder. Det er ogsaa kun et Sandsebedrag med det at det formeentligen Sande seirer efter Mandens Død. Nei, naar Manden er død, saa udvikler der sig en Indbildning, at man nu antager det for sandt, nu da der ingen Fare er og ingen Anstrengelse, denne Indbildning seirer – ikke Sandheden.

I ethvert Øieblik vil det gjælde, at det udtalte Sande skaffer hundrede og hundrede Muligheder af Usandhed, og disse ere det der seirer. Ved Siden af Den, der i Sandhed forkynder det Sande, vil oftest staae een ell. flere Sophister, som faae saadan et Snu af hvad det er han vil og lærer. Disse seirer – og hvorfor? Just fordi de ikke ere Sandheden. Men Sandheds-Vidnet bliver Martyr.

Eller er der vel mindste Mening i, at sige, at Christd. nu har seiret ell. mere seiret end da den kom frem? Ja den Indbildning har seiret at Alle ere Christne. Nu da alle Fordele ere forbundne med det at være Christen, nu er Alle ell. Alle sige sig dog at være Xstne: er dette Christendommens Seier. Forbarmende Gud, det var en frygtelig Maade at seire. Nei noget Vanskabt Noget, som ikke er Christendom, som ikke ligner Xstd. mere end Piat ligner Viisdom men endnu mindre, det har seiret.

Men Sagen er altid vil Msket spille Gud paa Næsen, og ikke tænke Tanken ud, som Gud vil have det gjort. Guds Mening er at Christd. bliver stridende indtil det Sidste, ikke forholdende sig til Seier i Tiden men til Evigheden. Msket laver det om.

O, men tungt, tungt er dette dog. Man strider for Sandheden, man lider Forfølgelse o: s: v: – i den Tid har man da ikke, msklig talt, Glæde af den, men Møje og Besvær (om end i dybere Forstand altid Glæde). Og saa, naar man er død, saa seirer man – ak, og saa er kun Forholdet endnu mere til at fortvivle over; thi saa har en Indbildning seiret, og til den bruges Ens Navn.

Ja den der blot har noget Endeligt han vil han kan seire; men det er dog vel hell. ikke Sandheden. En Reformation af Lygte-Væsenet, ja den kan siges at seire. Den, der bekæmper en Konge han kan maaskee seire og faae en Republik istedet – men sligt Fjanterie er det Sandheden.

Her ligger Satiren over Luther. Det Gode i Luther har saa vist ikke seiret, men derimod seirede han til en vis Grad over Paven. O, Herre Gud; dermed gaaer han ind under Analogier af Reformationer i Brandcorpset o: D:

NB7:70

#

Det Msk. elske er den msklige Medlidenhed der hjælper blot mskligt (fE ved at give Penge, ved Deeltagelse kort i Forhold til jordiske ell. dog blot

reent-msklige Ulykker, Smerter, Lidelser). En saadan Medlidende bliver elsket af Msk., det er sandt. Men blot han tillige qua Xsten, ell. blot han tillige var Christen og da vilde tilføie til Gaverne et Par Ord om Xstus, at der dog kun er Frelse i ham: saa vilde Forfølgelsen være i Gang. Man vilde i Betragtning af hans Godgjørenhed, som man yndede, lade ham slippe mildere, holde ham hans Xstd til Gode – som en Særhed.

NB7:71

#

Kjærlige Gud! Du har ladet os befale at vi skulle tilgive vore Fjender, vor feilende Broder ikke 7 Gange, men indtil 70 × 7 Gange: hvor naar skulde Du da blive træt af at tilgive en oprigtigt Angrende.

#

NB7:72

#

Ja vist er der, msklig talt, noget Grusomt ved Xstd. Men dette ligger ikke i Xstd; det ligger i at den skal existere i den syndige Verden, aabenbare og udfolde sig i den syndige Verden. Det Grusomme er ikke det Christelige, men er hvad der vederfares det Christelige. Det Christelige er i sig selv Mildhed og Kjerlighed, ell. Kjerligheden selv, ell. selve Kjerligheden.

Ja vist er der, msklig talt, noget Grusomt i hvad der fordres af den Xstne – dog nei ikke i hvad der fordres af ham, men i hvad der vederfares ham; thi dette ligger ikke i Xstd, det ligger deels i, at han selv er en Synder, deels i, at Verden, hvori han skal leve, er syndig. Xstd. fordrer blot, at han skal elske Mskene af sit ganske Hjerter; den kan ikke for, at dette lønnes med Forfølgelse. Men svar Dig selv oprigtigt paa det Spørgsmaal: kunde Du ønske, at Xstd. ikke fordrede saa meget, ikke saa absolut, at den pruttede – og dermed skaffede Dig lidt bedre Dage, kunde Du saa elske Xstd. saa høit. Din egen Svaghed er Det, der i et svagt Øieblik kunde ønske at Xstd. var anderledes, og saa naar den var anderledes, vilde Du misbillige det hos den. Det er som naar den elskende unge Pige fordrer svagt det af den Elskede, som hun i Grunden bag efter vilde fortryde, ogsaa derfor, fordi han havde tabt i hendes Øine, maatte tabe ved at føie hende – og dog er hun svag nok til at bede.

Husk paa Evigheden, og paa hiint Eventyr i *10001 Nat.* Et Par fattige Folk, der kun med Nød og Neppe finde Udkommet, anraabe Himmelen atter og atter om Hjælp. Saa falder der en Nat en kostbar Ædelsteen ned til dem. De ere nu altsaa hjulpne. Men da

drømmer Konen en Nat, at hun var i Himlen, hvor hun saae pragtfulde, med Ædelstene indlagte Throner for alle Rettroende. Hun spørger, om der ikke er en for hendes Mand. Man viser hende den – men see, hiin Ædelsteen mangler. Da tænkte hun som saa, bedre at mangle lidt i Tiden, end hele Evigheden igjennem at sidde paa en Throne, hvor den Ædelsteen mangler. Saa bade de Gud om at tage hiin Ædelsteen tilbage igjen.

NB7:73

#

Dette er Forholdet. En Synder omvender sig fra sine Synder, fra et strafværdigt Levnet, og bliver, msklig talt, en retskaffen Mand. Nu venter han da altsaa at lønnes med gode Mskers Anseelse o: s: v:.. Det vilde ogsaa være Tilfældet, naar vi udelade Xstd. Men det var ved Xstds Hjælp han omvendtes – og nu kommer han som Xsten til at lide meget værre end han nogensinde leed, da han var en Hoerkarl, en Svirebroder o: s: v:..

Dette er Xstd. Men mon Den nu forkyndes saaledes? Og hører der ikke Guddommens Mod til paa det Vilkaar at prædike Omvendelse; thi msklig talt staaer han sig langt bedre ved ikke at omvende sig, ell. ved dog blot at gjøre en Slags msklig Omvendelse, men uden at blive Xsten.

Thi en Hoerkarl o: s: v: lader Verden i Grunden skjøtte sig selv; men den Xstne forfølger den. Hverken er Verden selv saa god, ei hell. interesserer det den at forfølge En, fordi hans Vandel er strafværdig. Men den Xstne forenes alle (baade Hoerkarlene – og de Agtværdige) om at forfølge.

NB7:74

#

En »Frelser« er jo dog ikke blot, for at vi kunne tye hen til ham naar vi have syndet, og i Tillid til ham at faae Forladelsen, men just for at frelse os fra at synde.

Det er en ganske egen Anfægtelse, naar et Msk. i strengeste Forstand synder mod sin Villie, forfulgt af Syndens Angest; naar der fE ere syndige Tanker, som han hell. end gjerne vil flye, gjør Alt for at undgaae, men som dog komme paa ham – det er en egen Anfægtelse saa at troe, at dette er Noget han skal finde sig i, at Xstus er givet ham til at trøste sig ved ham i dette Kors, forfulgt som han er af en Pæl i Kjødet.

Nei, i dette Forhold er endnu en Art Fortvivlelse. Ved Troen paa Xstus skal og maa han ogsaa blive Herre over disse onde Tanker.

Stedet om Pælen i Kjødet kan foranledige til denne Art Misforstaaelse. Der gives Tilfælde, hvor et Msk. kan

[a] Men kommer en halvstuderet Præst rendende med den Anviisning, at den Lidende skal blive

med Sandhed sige jeg veed, at jeg ikke fremkalder disse onde Tanker, jeg veed, jeg gjør Alt for at modarbeide dem: altsaa det er bestandig mod hans Villie. Men dog er Christus ikke blot til for at trøste ham men for at frelse ham af disse onde Tankers Magt.

Herre over disse Tanker: saa veed Præsten slet ikke hvad han taler om, vilde, hvis han fik Lov at raade, blot gjøre den Lidende gal, der er et heelt Dialektisk tilbage, førend han kan komme til det, Præsten præker om.

#

NB7:75

Den her omtalte Anfegtelse er en meget piinagtig og kvalfuld, derhos indtil Afsindighed næsten dialektisk-forviklet, den er, hvis man kunde tænke sig det saaledes, for teleologisk at bestemme den: en Opdragelses-Tortur, der, hvis ell. nogen, er beregnet paa at dræbe al Egenvillie.

Det er nemlig en Art Besættelse. Den Lidende er, msklig talt, aldeles uskyldigt Lidende. Det er ikke som i Forhold til Synd, at han selv forsætlig fremkalder disse Tanker, lige det Modsatte disse Tanker forfølge ham. I Angest flyer han dem paa enhver Maade; han maaskee anspænder indtil Fortvivlelse al sin Opfindsomhed og Opmærksomhed for at undgaae ikke blot dem, men endog hver den fjerneste Berøring med hvad der kunde staae i Forhold til dem. Hjælper ikke, Angesten bliver saa kun desto større. Her hjælper altsaa ikke det sædvanlige Raad: see at glemme, undflye; thi det er jo just hvad han gjør, men det nærer blot Angesten.

[a] Thi hvad der vrøvlevorrent ofte bliver gjort gjældende m: H: t: Forbrydere, at en uimodstaaelig Lyst driver dem til at stjæle o: s: v:; det gjælder i en ganske anden Forstand om Tanker, og det bliver da altid et stort Spørgsmaal, hvorvidt et Msk. er absolut Herre over enhver Tanke, o: over hvilke Tanker ell. Tankebevægelser, der skal opkomme ell. fare gennem hans Hoved; thi hvilke Tanker han beskæftiger sig med er jo noget Andet.

For at holde denne Qval ud behøves der da ell. fordres der en specifik Religieusitet, der ydmygt og uden [at] knye henfører det til Gud omtrent saaledes: for Dig, o Gud, er jeg Intet, gjør Du med mig hvad Du vil, lad mig lide alt dette, som næsten bringer mig til Afsindighed, Du er dog den hvem ene Viisdom og Forstand tilhører, den kjerlige Fader. En saadan Religieusitet behøves der for at holde det ud. Støder denne Qval sammen med en lidenskabelig Egenvillie, der ikke saaledes kan blive til Intet for Gud, saa maa det ende med at den Lidende gaaer fra Forstanden.

Altsaa den Lidende udholder det ved Hjælp af Religieusitet. Men nu kommer Friheds-Bevidstheden med Ansaret. Lidelsen er i sig selv maaskee den meest martrende for et frit Væsen, saaledes at være som ufri i et Andets Vold. Men Frihedens Ansvar spørger: er Msk. da ikke ansvarlig for sine Tanker? Denne Bekymring føder ny Angest, idet Lidelsen nu tillige synes at blive Skyld. Hvad skal han nu gjøre? Her sigter det atter efter Forstanden, og er der Selvraadighed ell. Egenvillie i ham, saa gaaer han fra Forstanden. Det, som nemlig ell. skal hjælpe et Msk, at han bliver angest og bange og flyer fra det Onde, det er jo netop in casu Det, som styrter ham i hine onde Tankers Magt. Jo mere angest han bliver, jo mere Magt faae de over ham.

Her maa endnu engang specifik Religieusitet til for at holde ud. Lidelsen er blandt Andet den, at han maatte taale, at ethvert Msk som Trediemand ansaae ham for skyldig og uden videre sagde til ham: Du skal stræbe at undflye saadanne Tanker – som han maaskee med en næsten afsindig Opfindsomhed har stræbt at undflye. Lidelsen er fremdeles, at han intet Fodfæste kan finde, om det nu er Lidelse ell. Synd, thi han er ene med Gud, og hvo turde saa være saa sikker. Han er atter bragt som til Afsindighed. Han gjør Alt for at flye, han skjælver blot ved Tanken om den fjerneste Idee-Association, der kunde bringe hine Tanker frem – og saa skal han ovenikjøbet være skyldig. I ethvert Utaalmodighedens Øieblik maa det være ham, som kunde ikke Børnene naar de pine en Sommerfugl, plage En værre end han er plaget. Uddøer ikke al Egenwillie i ham, saa gaaer han fra Forstanden. Han maaskee næsten i et Utaalmodighedens Øieblik kunde ønske dette, for dog at faae ende paa Selvmodsigelsen i Qvalen.

Hvad er her nu at gjøre? Intet; tie og bie i Bøn og Tro. Eet maa han gjøre, ikke fortvivle om Frelsens Mulighed, ikke – opgive Gud. Thi man taler om at opgive sig selv, men det er Sludder, nei Talen er om at opgive Gud.

Er der nemlig i hans Qval nogen Skyld, saa maatte den stikke i, om han for hurtigt slutter af og vil finde sig i Lidelsen, men dog med den Selvraadighed, at det at vente at den skal borttages, det maa han nu engang opgive. Nei, just dette maa han opgive.

Naar saa Hjælpen kommer, det veed intet Msk., om kort Tid ell. om 40 Aar, det veed intet Msk. Men Hjælpen vil ligge i, at »Frelseren« kommer til at stille sig paa en anden Maade for ham. Den Lidende har formdl. undgaaet af yderste Magt, at disse onde Tanker da ikke kom over ham i Bønnen, ell. naar han tænkte paa Gud, antagende, at det da maatte være en uhyre Synd. Og dog ligger netop Frelsen her, i, at han faaer Frimodighed til for Gud at tænke disse onde Tanker sammen med Gud – for nemlig at blive af med dem. Frelsen ligger just i, at han faaer en Frelser, ell. at Frelseren bliver saaledes til for ham, at han til ham tør sige: disse onde Tanker forfølge mig, ikke ladende sig skrække af, at det jo, idet han nævner disse onde Tanker, er som havde han dem nu igjen.

Naar dette skal lykkes ham ell. forundes ham, kan intet Msk. sige. Vist er det, hvad enhver Erfaren veed, at ogsaa Naaden har sin Tid og sine Tider, at der kommer Øieblikke, hvor det pludseligt lykkes og forundes, som man i Aar og Aar forgjeves har forsøgt.

Det der nemlig er Utaalmodigheden, hvori saa Selvraadigheden maa ligge, er [at] han paa een ell. anden Maade vil see en Ende ∴ en Forklaringens Ende paa Sagen, selv om dette er, at der ingen Forklaring er, og hell. ingen at vente her i Livet. Dette vil han saa ydmygt finde sig i, dog troe Gud, elske Gud. Han er da

ikke som Dem, der trodsigt opgiver Gud, nei, han tværtimod jo behøver Gud i ethvert Øieblik for at holde denne Lidelse, Meningsløshedens, ud. Men at hans Lidelse er og bliver meningsløs, det vil han have afgjort, for nu at samle al sin Kraft paa at bære den taalmodigt, ydmygt. Men saaledes vil Gud ikke, Gud seer let heri lidt af Selvraadighed, thi Gud vil, at han tillige i ethvert Øieblik skal haabe paa Frelsens Mulighed, og at han, hvilket Øieblik den saa tilbydes ham, skal modtage den med samme Glæde som i første Øieblik. Dette forøger jo vistnok i en vis Forstand end mere Lidelsen, gjør Spændingen, hvori han holdes svævende (og hvori Selvraadigheden skal uddøe) mere anstrengende. Det er ganske vist, at det for det dybere Msk dog er en Slags Lindring at faae det afgjort og vist, at Hjælp er ikke at vente, Opgaven er at tie og taale. Men Opgaven er tillige at haabe mod Haab. Just derfor kommer han til Dag ud og Dag ind at repetere sin Lidelse; thi han skal jo hver Dag haabe - mod Forstand - at dog maaskee Gud vil hjælpe ham, og det skal han holde ud Aar efter Aar. See dette er at opdrages til, at lære Lydighed: ikke engang med Villighed til at finde sig i det Tungeste som Afgjørelse, at faae Lov til det, men villig dertil tillige hver Dag at skulle haabe til Gud, at det dog maaskee kunde behage ham. Den blot msklige Haaben er forlængst udmattet, en saadan Haaben er derfor en religiøs Gjerning, en ny Lydighed der fordres af ham, der ret lader ham føle i hvilken Forstand Gud er Herren. Naar man finder det lettere at bære den tungeste Afgjørelse qua Afgjørelse (thi det at der er Afgjørelse er just Lindringen) saa at skulle saaledes haabe Aar efter Aar, der kun bekræfte, at der ingen Hjælp hidtil er kommet - saaledes at haabe det er jo at forstyrres i eetvæk i at hvile i Afgjørelsen: see det er at lære Lydighed.

NB7:76

#

Saa var der endda lidt Mening i Confirmationen naar den henlagdes til det 25de Aar. Eller vilde vel Nogen falde paa, at tillade et Barn paa 14 a 15 Aar at disponere over sit Liv fE betræffende Ægteskab o: D?

#

NB7:77

#

De sentimentale Præster (som in parenthesi ogsaa gaaer videre end Xstd, da de jo, trods Ordet: at Discipelen ikke er over Mesteren, ere langt over Mesteren, de ere i Rangforordningen ærede og anseete Mesteren var den Foragtede) de bedrage da her som alle vegne Mskene naar de tale om at Christus bad for sine Fjender. Deels maae de først og fremmest gjøre det Nærværende, og i Samtidighedens Situation

er det jo det meest Ophidsende (saaledes have de Medlevende dømt) endog at ville bede for sine Fjender – istedetfor at bede dem om Naade. Der er Intet, der mere kan ophidse et Msk. man strider med, end at bede for ham. Deels maa man huske paa, at Christus som frivilligt lidende selv er medvirksom til at han kommer til at lide, negter dem den Medlidenhedens Bistand at opgive sit Eget og accomodere sig efter dem. Forsaavidt hører denne Bøn for Fjenderne i en ganske anden Forstand med til Christi Opoffrelse. Det er, han har fra Begyndelsen af havt dem i sin Magt, de mene at raade sig selv, og dog tjene de hans Villie: derfor beder han for dem.

NB7:78

#

Joh: XVI, 10 den Hellig-Aand skal overbevise Verden: om Retfærdighed, at jeg gaaer hen til min Fader og I see mig ikke mere.

Hvad forstaaes her ved Retfærdighed? Man kunde sætte det i Forbindelse med Pauli Lære at Christus er opstanden til vor Retfærdiggjørelse.

Men maaskee rigtigere forstaaes det saaledes. Den Hellig-Aand skal overbevise Verden om Retfærdighed : om min Sags Retfærdighed, at jeg var Den, jeg sagde mig at være. Saa passer Slutningen: at jeg gaaer hen til min Fader og I see mig ikke mere. Dette er Retfærdiggjørelsen af, at Christus i Sandhed var udgaaet fra Faderen, at han vender tilbage til Faderen. Ogsaa det næste Vers: men om Dom, at denne Verdens Fyrste er dømt bekræfter denne Fortolkning.

NB7:79

#

Det er curieust, at jeg idag i Arndt^s *sande Xstd* læser et Ord som saa aldeles passer paa min Beskrivelse af vor Tids Forvirring, medens Forf. vel neppe har tænkt det derved som jeg. Det hedder p. 225: wenn anders das Haupt und nicht die Füsse im Lande regieren.

Hvor det erindrer mig om Efterskriftet til den 2^{den} Afhandling i en » *Cyclus ethisk-religieuse Afhandlinger*«

NB7:80

#

Verdsligt forstaaet arbejder man – og saa faaer man Lønnen, ell. faaer man den ikke, behøver man den dog; thi det at arbeide er, verdsligt, det Tærende, og Lønnen det Nærende. Men christeligt er det at arbeide det Nærende, som Xstus siger: det er min Spise at gjøre min Faders Villie. Altsaa ikke: jo mere jeg gjør min Faders Villie, desto mere anstrenget bliver jeg og ligesom sulten efter Lønnen, nei desto mere mættes jeg. – Her gjælder det ogsaa fra den Spisende Spise

kom.

NB7:81

#

O, det er dog en Trøst, en Lindring naar det man har at meddele ikke forholder sig til Differenten mell. Msk og Msk. Naar det ikke er Tilfældet, o, da har man den Trøst, maaskee dog at kunne finde blandt den menige Mand et redeligt Msk, som kan og vil forstaae og kan bruges. Just blandt den simple Mand findes dog de bedste Kræfter. Man kunde ved første Øiekast fristes til at finde dette ogsaa som det Lidende i Xsti Liv, hvad det jo i en vis Forstand ogsaa er: at han maatte søge sine Disciple blandt Almuen. O, men hvilken Trøst dog for Den, der saa dybt som han maatte føle sin Heterogenitet med det Bestaaende, at dog den menige Mand forholdt sig til ham som en Mulighed.

Men Den, hvis Meddelelse forholder sig til Differenten mell. Msk og Msk, ham er bortskaaren denne sidste, trøstelige Communication. En Fremstilling, hvor det Dialektiske netop er Pointen, kan ikke henvende sig til Almues-Manden. Han er altsaa indskrænket til at søge i det Bestaaende. Han maa søge disse Forudsætninger af Evner og Kundskaber – og saa den specifikke Redelighed. Hvad Under da, om han søger forgjeves. Thi just denne sidste findes allersnarest hos en Almues-Mand, der kun gjør faae Fordringer til Livet og ikke er blevet indviet i den farefulde Dannelse.

NB7:82

#

Der er, som jeg andetsteds har viist, to Former af Synd: Svagheds Synd, og Fortvivlelsens Synd, man synder af Fortvivlelse over at have været svag ell. over at være svag nok til at synde. Denne sidste Form er den specifikke Synd. Paa den er det derfor ogsaa Xstd. har taget Sigte. Thi Læren om Forsoningen forholder sig egl. til denne Fortvivlelse, Forsoningen vil standse denne Fortvivlelse; kun et saadant Msk fatter egl. Forsoningen ∴ har Trang til den.

NB7:83

#

Dersom man betænkte hvad det vilde sige i Forhold til Gud (og et Msk. forholder sig jo i Alt til Gud) altsaa i Forhold til Gud at tabe Taalmodigheden, ell. at det at tabe Taalmodigheden er at tabe den i Forhold til Gud: saa turde intet Msk. understaae sig dertil. Den der staaer høiere (den Foresatte i Forhold til den Undergivne, Faderen i Forhold til Barnet, Velgjøreren i Forhold til Den, som modtager) kan tale om at tabe Taalmodigheden: men Du forbarmende Gud, at et Msk. i Forhold til Gud vil tabe Taalmodigheden. Altsaa selv om Gud vilde have Taalmodighed med ham, saa vilde han nu ikke længere have den med Gud. Hvilket Nonsens! Mon Nogen kunde udholde denne Tanke! Men Sagen er Msk. tænke ingen Tanke ud. De blive

utaalmodige, sige de have tabt Taalmodigheden – og glemme reent, hvem de tale med.

NB7:84

#

Raad, Veiledning finder jeg da næsten aldrig. De enkelte udmærkede religieuse Individualiteter, de ligge gjerne i Umiddelbarheden. Umiddelbart begejstret er en Saadan; han er forvisset om, at han snart vil seire, saa (– umiddelbart –^a) forvisset om sin Sags Rigtighed, at det ikke falder ham ind Andet end blot han faaer den forkyndt saa vil den modtages med aabne Arme. I denne Art Begeistring taler han til Andre, han river dem hen, som umidd. Begeistring altid er henrivende. Saa storme de da frem – og nu kommer Modstanden. Maaskee holder saa dog Opmanden kjækt ud; men det som beskæftiger mig lærer jeg af ham Intet om: Begyndelsen.

a Anm Thi i Reflexionen kan man ogsaa være forvisset om sin Sags Rigtighed, uden at deraf følger, at man er uvidende om Verdens Beskaffenhed, ell. [ikke] har en væsentlig Betragtning af Livet – og Sandhed.

Thi i Reflexionen seer Alt anderledes ud. I Reflexionen forstaaer man forud, at Faren maa komme, nøiagtigt dens Consequents. Man seer den i ethvert Øieblik og Skridt for Skridt. Paa den anden Side, man kan hell. [ikke] rive Nogen hen; thi skulde En slutte sig til den Reflecterende, maatte denne for Alt gjøre ham opmærksom paa Faren, altsaa advare, støde fra – istedetfor at henrive.

#

NB7:85

#

Blot jeg dog kunne opleve at træffe sammen med en lidenskabelig Tænkere, det er, En, som redeligt og ærligt holdt sit Liv bestandigt saaledes parat, at det kan udtrykke, hvad han har forstaaet. Men hvor ere saadanne Tænkere. De Fleste fastgjøre deres Liv kun altfor tidligt paa utallige Maader. De ere gifte, have Børn, ere i Embede, have Udsigt til et vist Embede o: s: v: En saadan Mand læser og studerer saa maaskee, og forstaaer, at den eneste sande Situation for at være i Sandheden, christelig forstaaet er at blive Martyr. Det forstaaer han, han foredrager det. Men om det blot gjaldt om at give Afkald paa et lille Gratiale af 10rd, det kunde ikke falde ham ind. Saa skader en saadan Mand uhyre – og hvorfor? just fordi han siger og foredrager det Sande. Mskene forvænnedes ved den idelige Talen om det Sande. Som oftest driver man det i Maximum til Strid om: hvorvidt En siger det Sande. Det Næste, Hovedsagen om En gjør det, glemmes reent i Iver for at bekæmpe Dem, som foredrager det Usande.

NB7:86

#

Sorgen efter Verden er selv Synd, og dog er man saa ofte ell. bliver saa ofte sig selv vigtig i denne Sørgmodighed. Sorgen efter Gud er væsentligen Angeren – og naar saa Sørgmodigheden har varet for længe, saa maa Angeren til for at skaffe Sørgmodigheden lidt til Side. Det er ganske vist, at hvad man kan have ondt ved at bære af Sørgmodighed, det mærker man slet ikke, naar Angeren paa samme Tid gjør Skyldens Forhold til Gud gjeldende. Saaledes straffer derfor ofte Gud, at naar et Msk. i sin Sørgmodighed bliver altfor utaalmodig, saa lader Gud ham synke i en ell. anden Synd. Nu maa Angeren til at løfte ham op, han har nu faaet Noget at græde for.

NB7:87

#

Man siger: en gylden Nøgle lukker overalt op. Men vist er det, ogsaa Bestemthed, Besluttethed lukker op, derfor hedder det jo ogsaa Resolverethed; ved Resolverethed ell. i Resolveretheden aabner Sjelens bedste Kræfter sig.

#

NB7:88

#

Christus selv siger: Den, som vil opføre et Taarn sætter sig først ned og gjør Overslag over, hvor høit han kan opføre det. Godt. Men nu kommer først egl. Spørgsmaalet (og dette Næste, Vanskeligheden udelader da Præsterne altid) hvad maa forstaaes ved at gjøre Overslag. Skal derved forstaaes et blot msklig Overslag over egne Kræfter, over Forhold og Omstændigheder? I saa Fald hvad er saa Religion? Men skal han i Overslaget anbringe den Størrelse med hvad han i Tillid til Gud vil formaae, saa er jo Overslaget uberegneligt. Her har vi igjen dette Forvirrende, at man et Øieblik taler ud af een Tanke et andet af en anden, men ikke sætter dem sammen. I Tillid til Gud formaae vi Alt, hvad vil det sige? Vil det sige i Tillid til Gud formaaer jeg Alt det, jeg formaaer, hvilket rigtignok er saa godt som Ingenting? I saa Fald er den hele Tale Spilfægterier. Eller vil det virkelig sige: vi formaae Alt i Tillid til Gud.

Eller lad os antage at et Msk. formaaer at erkjende det Sande, skal han saa ikke rask væk begynde paa at gjøre det? Eller skal han, hvis han gjør Overslag og finder, at han mskligt talt ikke har Kræfter dertil, opgive det – og er han saa angerløs.

Sæt En forstod, hvad jo ogsaa christeligt er det eneste Sande, at det Sande er at blive ihjelslagen for Xstd, ell. for Sandhedens Skyld. Men idet han gjør Overslag, kommer han til det Resultat: det har jeg ikke Kraft til, hvad saa? Er han saa angerløs, naar han siger: jeg gjør det ikke. Hvor bliver saa den Tanke af: i Tillid til Gud formaae vi Alt, naar man ikke engang i Tillid til Gud skal beslutte sig til at gjøre det Sande, man forstaaer.

O, vee, vee over disse 100,000 Levebrøds-Præster, der ikke gjøre Andet end prædike Msk. fast i Vrøvl.

Men Sagen er ikke saa vanskelig. Der er i Gud (i det Godes Forstand maieutisk) en vis Underfundighed, han vil ingen Sludder bag efter have, og han vil have det klart, om det er i Tillid til ham, at et Msk. vover ell. ikke. Derfor skydes denne Mellembetragtning ind: gjør et Overslag. Dersom Du nemlig i at gjøre Overslaget forvisser Dig om, at Du, msklig talt, ikke har Kræfterne - og dog begynder, altsaa i Tillid til Gud: og det da mislykkes, saa maa det være, fordi Du ikke har havt den sande Tillid. Det vil sige Gud vil intet Contracts Forhold have med et Msk, men vil ubetinget Lydighed, saa Msket, selv naar det mislykkes, dog strax selv tager Skylden og ikke kommer og paadutter Gud Noget. Lykkes det, saa maa det være ved Guds Bistand, mislykkes det, saa er Feilen min. Saa underfundig er Gud, fordi han ubetinget vil elskes ell. elskes ubetinget. Og dersom Du elsker Gud ubetinget, saa vil just denne Kjerlighed være Dig Alt, alt det Andet, Udfaldet, det Ligegyldige.

NB7:89

#

Da det engang er givet i Xstheden, at Alle ere Xstne, saa svinges der saa hurtigt af fra det at være Xsten, hele Ens Digten og Tragten vendes øieblikkelig ud efter i verdslig Udretten o: s: v:, at der maaskee sjelden ell. aldrig i Xstheden er et Msk, hvis Liv faaer den Indadvendthed, og Tid til at udvikle sig saaledes indadvendt, at han blot nogenlunde oplever det at være Christen. Derfor anes det slet ikke at Anfægtelse er til, item denne Vanskelighed, om ikke, naar det religieuse indre Liv næsten fører En til idel Elendighed i stigende Angest, om det saa er rigtigt reent at vende Sindet bort derfra, ell. man just skal holde ud.

I Tider, da der dog var Xstd til, havde den saaledes Lidende dog den Trøst, at han var forstaaet, at Sjelesørgeren vidste Beskeed derom, at Andre forsøgte i det Samme. Men i den nu værende Xsthed vilde vel selv et Concilium af Geistlige, hvis En beskrev dem en saadan indre Tilstand, der var Anfægtelse, ligefrem erklære den for Galskab aldeles i samme Forstand som naar En troer han er af Glas.

#

NB7:90

#

Det ligger En dog, og mskligt, saa nær, bestandig^a at komme til at tænke saaledes: men mon Du ikke selv har Skyld deri, dersom Du var mildere, ydmygere, sagtmodigere – saa maatte jo vistnok Msk. holde af Dig. Ja, det er ganske bogstaveligen til at tabe Forstanden over, dette Christelige: nei, jo mere mild og ydmyg og sagtmodig Du bliver, desto galere vil det gaae Dig. Uden dette Christelige forskylder man jo ogsaa i eetvæk en Blasphemie mod Xstus, at han da formdl. ikke har været mild og ydmyg og sagtmodig nok, siden han blev mishandlet som han blev det.

a naar man lider Verdens Modstand

Men see det kommer der af, at man glemmer, at det Christelige aldrig er sandt uden i den christelige Situation. Naar jeg sidder paa et Værelse og tænker: Mildhed, Ydmyghed, Sagtmodighed, og til denne tænkte Mildhed Sagtmodighed o: s: v: tænker en Aabenbarelse af den i en Verden: saa ligger det eo ipso i Sagen selv, at jeg tænker mig den elsket. Men see denne tænkte Verden er jo ikke den virkelige Verden.

Den sande Xstens Liv er derfor altid dobbelt. Ligeoverfor Gud maa han ydmygt bekjende, at han vistnok langt fra er mild og sagtmodig nok, han maa takke for Lidelserne, at disse kunne hjælpe ham til at blive mere sagtmodig. Men dersom han lige overfor Mskene vil sige det Samme: At Grunden hvorfor han forfølges er fordi han ikke er blid og sagtmodig nok – saa er det Sludder, thi var han det mere, vilde han blot mere blive forfulgt.

O, frygtelige Anstrengelse at have to saadanne Tanker paa een Gang i Hovedet, at de ikke forvirre sig for ham og gjøre ham afmægtig. For Gud kan det være Sandhed, at han lider, fordi han ikke er ydmyg nok, og i Forhold til Verden er det Sandhed, at han lider, fordi han dog har nogen Ydmyghed, vilde lide mere, hvis han havde mere Ydmyghed.

Her nu ikke at tage fejl, at holde dette uendeligt ude fra hinanden, bestandig ydmyg for Gud at man ikke er ydmyg nok, ikke at forvexle dette med Forholdet til Verden, og saa at have Mod til, bestandig ydmyg for Gud, at man ikke er ydmyg nok, at gaae frem ad i Ydmyghed, vis paa saa at blive mere forfulgt.

O, det er i mangt et Øieblik næsten til at tabe Forstanden over, at holde Fodfæstet her, at man ikke usandt overfører Ydmygelsen for Gud paa Forholdet til Mskene.

#

NB7:91

#

Og her stikker det dog, den ydmyge Indvending mod Xstd.: at det er En, som var Xstd. dog for høi. O, man føler kun [hvor] altfor langt man dog selv er fra at være god – og saa at skulle være saaledes god, at man forfulgtes derfor. Naar man betragter Msk-Livet, seer hvor fornødent det allerede er blot at holde over den borgerlige Retfærdighed, naar man saa tænker sig Sædelighedens Fordring til Mskes Inderste, hvis han skal kaldes god – som dog Ingen er, end ikke Xstus vilde kaldes det – : og saa at være saaledes god, at man lider derfor. At dette var Xsti Tilfælde er jo noget ganske Andet. Men saa synes det, at Xstd. egl. kun passer paa Christus.

Men dertil maa svares, at saaledes er det ogsaa, saasnart Msk, ell. den Christne vender sig mod Gud; men han skal af Xstd. lade sig undervise om, at Verden er saa ond, at man langt fra behøver at være den Gode, for allerede at lide nogen Forfølgelse.

Og dog dog, ja jeg turde ikke lade det Eftertryk falde paa mit Liv, at jeg lider, fordi jeg er god. Hvad er der saa at gjøre, naar det dog nu engang er saaledes, at hvis jeg ikke vil slippe det Gode, saa maa jeg finde mig i den Udmærkelse, at lide derfor? Derved er saa intet Andet at gjøre, end saa meget som muligt bestandigt at vende Blikket indad, saa jeg er for Gud, hvor jeg ikke skal uleiliges af den Tanke, at jeg er saa god, og derimod være om muligt som en Aandsfraværende i Forhold til Lidelserne, som Verden tilføier mig.

Imidlertid kan det jo dog ogsaa være en usand Svaghed, naar et gudfrygtigt Msk., fordi han er bange for Gud, næsten frembringer det Skin, at de der gjøre ham Uret have Ret. En Christen skal jo have Frimodighed til frit og høit at vidne mod Verden, han skal ikke i at lide afstedkomme den erhabne Lüge, at de Andre have Ret, at være saa taalmodig er ikke gudeligt.

Hvad er der saa at gjøre? Dette, at en Christen hver Dag husker paa, at Rom ikke blev bygget paa een Dag, at han maaskee om eet Aar vil formaae hvad han ikke formaaer idag, naar han blot er redelig mod Gud. Er han saa overvældet af sit Guds-Forhold, at hans Taalmodighed virkelig ikke er langt fra at forskyldte den Usandhed, at de Andre, som gjøre Uret, have Ret: saa skal han haabe og troe, at han nok faaer Frimodighed med Tiden.

NB7:92

#

Man kan bedrøve Aanden ved at vove for meget. Det

er sandt, men Trøsten er i saa Fald, at Straffen nok vil komme over En, og hjælpe En, hvis man oprigtigt ydmyger sig under den. Men man kan ogsaa bedrøve Aanden ved at vove for lidt. Ak, og dette kommer først langt om længe igjen, maaskee efter flere Aars Forløb, naar man saa lever i den Tryghed, man søgte ved at undgaae Faren, og nu maa sande, at man var sig selv utro, maaskee først i Alderdommen, maaskee først i Evigheden. Men i ethvert Tilfælde gjælder det da i Forhold til det at vove for lidt, at man for Gud i Himlens Skyld, idet man gjør det, ydmygt tilstaaer, at man skaaner sig selv, at man svagt maaskee feigt skaaner sig selv, at man da ikke bliver indbildsk af, at det var det Klogeste - o, thi da er et Msk. for evig tabt. I samme Øieblik gaaer det Evige ud i et Msk, Guds-Forholdet lukker sig, Sandheden i ham uddøer, og han bliver modbydelig Usandhed. Gjør han derimod den ydmyge Tilstaaelse, nu, maaskee var han syg og derfor saa forsagt, maaskee var han for haard mod sig selv i at dømmе sig selv, men i ethvert Fald han beholder sit Guds-Forhold. Tilstaaelsen vil holde ham vaagen og søvnløs, vil ikke tillade ham at blive glad i den saaledes dyrt kjøbte Tryghed og Fjernhed fra Faren, og maaskee imorgen, maaskee ad Aare reiser Troen og Frimodigheden sig i ham, saa han formaaer at vove.

NB7:93

#

Det er en farlig Sag at ankomme i Evigheden med Muligheder som man selv har forhindret i at blive til Virkelighed. Muligheden er et Vink fra Gud. Den skal man følge. Muligheden til det Høieste er i ethvert Msk, den skal han følge. Vil Gud det ikke, saa lad ham forhindre det, men selv maa man ikke forhindre sig deri. Jeg har i Tillid til Gud vovet, men det lykkedes mig ikke: deri er der Fred og Hvile og Guds Fortrolighed. Jeg har ikke vovet: det er en høist usalig Tanke, en Plage for hele Evigheden.

NB7:94

#

Hvad jeg saa ofte for Spøg har sagt, at jeg kan leve lige godt under enhver Regjering, naar jeg blot faaer at vide, hvo det er, som er Imprimatur: dette falder mig nu paa er jo dog egl. Xstd. Thi i Fortællingen om Skattens Mynt siger jo Xstus: hvis Billede er det, hvo er Imprimatur. Og Xsti Mening er aabenbar denne: vil Du være Xsten, saa blæse Du først og fremmest og fremfor Alt al Politik et Stykke; den hvis Billede Du seer paa Mynten enten han hedder Peer ell. Povel er Fremmed ell. Indfødt, blæse være med det, Du giver ham Skatten, spilder ikke eet eneste Øieblik paa saadant Kjævlerie, Du, der som Xsten har nok at gjøre med at give Gud hvad Guds er; thi Keiserens Billede staaer paa Skattens Mynt, men den Xstne bærer Guds Billede, og gjør derfor med hele sin Person, hvad der befales at gjøre med Mynten, giver sig ganske hen til Den, hvis Billede han bærer.

#

NB7:95

Der er en Form af Religiositet, som i en vis Forstand ligner Fortvivlelsen, uden dog just at være det, men som hell. ikke er den sande haabfulde Tillid til Gud, det er: altid at frygte og være forberedt paa det Værste. Hermed er ingenlunde sagt, at en Saadan slipper Gud, ingenlunde, han paakalder Guds Hjælp just for at holde denne Tanke ud, og beder blot om Guds Kjerlighed. Der hænder ham Noget fE, hurtigt med hans tildeels tungsindige Phantasie, er han saa forberedt paa det Værste, han siger, hvorfor skulde jeg være fritagen, men Gud vil nok give mig Styrke til at bære det: og saaledes er Bevægelsen, han gjør, religios. Men den er lidt for utaalmodig. Dette kan have sin Grund i, at han er for meget bestemt som Aand, og maaskee har for lidt Legeme; thi den Haaben de fleste Mennesker har, er egl. en vegetativ Sundhed, ingen Aandens Bestemmelse.

Imidlertid gjælder det om Den, der saaledes strax tager Gud til Hjælp for at være forberedt paa det Værste (det Religieuse ligger i, at det, der beskæftiger ham meest, er Guds-Forholdet, ell. at det Tunge, naar det hænder ham, ikke skal forstyrre Guds-Forholdet), det gjælder om ham, at han dog burde betænke, at det jo er Gud nok saa behageligt, om han lærte, at gjøre den modsatte Bevægelse, der, naar Noget truer, siger: ja, skeet er det da endnu ikke, der naar Noget mislykkes, ikke strax resignerer paa at kunne gjøre det og vil finde sig deri, men siger: Taalmodighed, maaskee lykkes det ad Aare. Det er en Art Taalmodighed, der i Tillid til og glad i Gud siger: Taalmodighed, jeg vil finde mig i at miste Alt, en anden Art Taalmodighed er den, der siger: Taalmodighed, med Guds Hjælp kommer det nok.

Men psykologisk vist er det, at jo mere et Msk. er blot Aand, desto vanskeligere er den sidste Form af Taalmodighed ham, da den, ikke som den første forholder sig strax til det Evige og det Eviges Trøst, men til det Timelige, og derfor falder denne Art af Taalmodighed allernaturligst for det Qvindelige, og for Umiddelbarheden.

NB7:96

#

Joh: XIV, 27: jeg giver ikke som Verden giver; Eders Hjerter forfærdes ikke og forsager ikke. Altsaa har man Grund til at forfærdes og forsage, naar Verden giver. Det er hermed ligesom med hiint Ord i Hebr: at unddrage sig til egen Fordærvelse.

#

NB7:97

#

Der er i een Forstand noget Frygteligt i den Tanke: disse talløse Millioner og Millioner af Msk. Et Øieblik erindrer det En næsten om andre Dyre-Arter med de utallige Exemplarer i Millionsviis, og om Naturens næsten rædsomme Ødselhed. Og naar man nu betænker, at hver enkelt Msk. er lagt an til det Høieste religieust – og det Religieuse er dog vel igjen det Høieste! Men Styrelsen er mere end angerløs; thi den har jo kjerligt gjor[t] det muligt for Enhver, og kan ikke for, hvor mange Tusinder, der end forspilde det.

Men saasart Msk. ere dvaske, søge Aflad, saa flye de strax ind under Socialiteten, hvorved Maalestokken bliver relativ, comparativ med de andre, og Msket en Dyreart. Det seer saa skuffende ud og er saa uhyre fristende disse utallige Millioner – dette Syn er Relativiteten – men det er usandt; thi der er kun eet Ideal til, dette er beregnet paa den Enkelte, ikke paa Selskab og Compagnie.

Man mener ved at slutte sig til Selskabet at udvikles til højere Fuldkommenhed; tak for det, nei det er Tilbagegang. Talen er lige saa svigefuld som den om, at det skal være Alvor at søge en fast Stilling i det Bestaaende (i Modsætning til frit, kun bundet til Gud at tjene en Idee.) Nei Tak, er det Alvor saa er alle de religieuse Paradigmer Phantaster. Men man vil have den sandselige Tryghed, og saa tillige Æren af at det skulde være Alvor.

NB7:98

#

Ganske sandt, det vil være umuligt at forhindre Bysnak, Bagvaskelse, Piat o: s: v: selv om Pressen ikke bruges dertil: men derved maa dog bemærkes, at Pressens Brug dertil absolut kvalitativt potenserer Demoralisationen. I Forhold til det Mundtlige kan vel den Enkelte bestandigt sige: jeg har hørt, »man« siger. Men da han dog hell. ikke selv kan skaffe dette »man« tilveie, saa bliver der dog en Deel af Ansvar paa ham, og ved Behændighed i Omgang kunde man let gjøre ham det betydeligere, og han kan imponeres. Men den objektive Ro, paa den anden Side den Bravour og Tillidsfuldhed med hvilken den Enkelte siger: ja det har jeg læst i Bladene – nei, den kan ikke imponeres.

Fremdeles vil i de blot mundtlige Forhold Bysnakken fordele sig, hver Classe af Samfundet har saa at sige sin Bysnak; men ved Hjælp [af] Pressen enes Alt, det meest Heterogene i at piate om eet og samme Msk.

Og nu Udbredelsens Proportioner!

NB7:99

#

Hvor dog Nogen virkelig kan falde paa at prise denne Tilværelse, denne Tilværelse, hvor man enten afskyeligt maa tilbagetrænge (en Forbrydelse værre end den at fordrive Fosteret) enhver i stor Forstand idealere Stræben og enhver sand Idealitetens Mulighed, ell. dog oprørende halvere den – for saa at opdunste ell. opsvulne i verdslig Ære og Anseelses væmmelige Fedme; eller, hvis man ikke vil hiint, eo ipso er Martyr.

[a] jeg mener ikke Naturtilværelsen, men Msk-Samfundet (thi Fuglesangen, den er deilig, og Spurven er fornøielig, og Lilien deilig, og Stjernehæren evig uforglemmelig o: s: v: – men Msk, Skabningens Vidunder, Prydelse som Præsterne for Penge sige, han er det eneste Vanheldende.)

Nei, Xstd. er dog den eneste Forklaring af Tilværelsen, som holder Stik. Denne jordiske Tilværelse er Lidelse, ethvert Msk. har sit Q[v]antum, hans Døds-Ord derfor: Gud skee lov, det er nu overstaet.

Denne jordiske Tilværelse er Prøvens Tid, er Examinationen. Alt dette Sludder om at udrette og at udrette er ogsaa Præste-Opfindelse for Penge, en Slags Alvor – der afskaffer Gud. Nei, hverken Du ell. jeg har Noget med at spille Styrelsen at gjøre, ell. med at ville udrette. Du er til Examen og jeg med hele mit Liv igjennem. Deraf følger naturligviis, at Du maa arbejde baade paa den ene og paa den anden Maade ganske anderledes end de, der udrette, men Du er fritagen for al Indbildskhed.

Derfor er det ogsaa Nonsens og igjen et Betragtning af Tilværelsen som afskaffer Gud, den, at Verden gaaer fremad. De, som ere travle med at udrette, de ere nemlig af den Mening at de lige som spænde sig for Slægten og slæbe den fremad. O, spaer Din Uleilighed. Nei, Du er til Examen, og denne Tilværelse er af Gud lagt an saaledes at den just kan være Examinationen, Selvfornegtelsens Kraftprøver. Det er ikke Dig, som skal gjøre Verden om, men det er Dig, som ved at leve i denne Verden skal examineres.

NB7:100

#

Sagen er den, at egl. er Christd. altfor glædelig, og derfor maa et Msk. i Lidelse være bragt til Afsindighed for egl. at forholde sig til Xstd. De fleste Mske ville derfor vel egl. kun kunne faae et Indtryk af Xstd. i deres Døds Øieblik, fordi Døden virkelig tager det fra dem, som maa opgives for at faae Indtrykket af Xstd.

[a] Det er ypperligt hvad Arndt siger i *sande Xstd. Bog 1. Cap. 42 §1*: denn das ist unserer zarten, schmeichelsüchtigen Natur Art, daß sie immer ehe will getröst seyn, ehe sie ihre , Unart, und Bosheit erkennenet.

NB7:101

#

Reformationen afskaffede Klosteret. Godt; jeg vil nu ikke videre tale om, at saa Reformationen igjen har skaffet hele Verdslighedens Politik tillive. Men tag Xstdheden, skal der være Tale om at der dog er nogen Xstd, hvor er den at søge, uden hos: de Stille i Folket. De Stille i Folket er den eneste Smule Xstne man har. Men de Stille i Folket ere egl. ikke i

afgjørende Forstand Christne, de have ikke deres Liv i Dobbelt-Faren. De Stille i Folket ere egl. en mere verdslig Ud gave af Klosteret; det er Msker, som passe deres borgerlige Forretninger, avle Børn o: s: v: og saa i deres stille Sind beskæftige sig ogsaa med Xstd. kort de ere den skjulte Inderligheds Religieuse. Men den anden Fare undgaae de ganske, at lide for Troens Skyld, de undgaae at føres ud i den egl. christelige Situation.

Der er meget Smukt i deres Liv, men denne Stilhed er dog egl. ikke Xstd, ikke i dybeste Forstand, den har en Lighed med den Opfattelse, der gjør Xstd. til den milde Sandheds-Lære.

NB7:102

#

Det er og bliver den eneste Trøst og absolute Adspredelse, i Alt, hvad man lider, at see hen til Gud, at tænke paa ham, henvføre det til ham, betænke at det kommer fra ham derved at han tillader det. Paa den Maade bliver man rigtigt forstaaet objektiv og rigtigt forstaaet subjektiv, objektiv mod Andre og subjektiv mod sig selv. I Folkeforsamlingerne er det jo befalet at henvende Talen til Præsidenten, ikke til den enkelte Person, hvorfor, for at undgaae Personligheder.

Og saaledes undgaaer man midt i alle Forfølgelser alle Personligheder. En spytter mig i Ansigtet; jeg seer slet ikke paa ham, men paa Gud, henvender Talen derom til Gud ☩: jeg bliver personligt aldeles udenfor, forholder mig kun personligt til Gud.^a

a jeg taler ikke med et saadant Msk, men selv i hans Nærværelse om ham.

See, det er Seiren over al Nederdrægtighed. Ethvert Msk. vilde jo gjøre dette i Forhold til et Dyr, i Forhold til Elementer o: s: v:, hvor han ikke anerkjender noget personligt Forhold. Men den Gudfrygtige har egl. kun eet personligt Forhold: til Gud. En Raahedens Repræsentant kan han ikke forholde sig anderledes til end han vilde forholde sig til en Hund, der beed ham.

Dette var det Sande i Socrates Ord, da han irrettesatte En, der vilde Socrates skulde blive vred, fordi Xantippe gjorde Noget upassende mod ham – Socrates svarede: om en Høne gjorde det Samme, vilde Du ikke blive vred.

Men Feilen hos Socrates var, at han ikke havde den Gudfrygtiges Indadvendthed, men blot Objektivitetens Bortvendthed.

Omvendt forholder det sig derimod med de fleste Msker, hvad jeg et andet Sted har bemærket. De ere objektive paa urette Sted, thi selv tillade de sig Alt; og subjektive paa urette Sted, thi det Mindste, der

hænder dem, blive de strax subjektivt afficerede, stundom næsten paa en Hund, hvilket er den meest bestialske Indrømmelse et Msk. kan gjøre.

#

NB7:103

#

At en Mand handler i den Tanke at skulle seire her i Verden, og saa seirer: ja, det forstaaer Verden og raaber bravo for. At han handler i den Tanke at han skal seire, men det mislykkes ham: det forstaaer Verden ogsaa, den forstaaer hans Første, og dømmer nu paa forskjellig Maade om ham, om det var Overilelse o: s: v. ell. ikke, men den forstaaer ham. Men at en Mand handler, gjør Skridtet med den Tanke og Bevidsthed: jeg maa tabe, falde – det anseer Verden for Galskab. Thi Verden har ingen Forestilling om Pligt, ell. om Guds Forholdets Forpligtelse, den kan ikke forklare længere end til Klogskab. Dette, at en Mand seer det Onde at have seiret paa eet ell. andet Punkt, og nu siger til sig selv for Gud: seire kan Du umulig, men handle skal Du, og derved kommer Du til at lide, altsaa Du skal handle og med den Tanke, at Du vil blive den Lidende: ja det er i Verdens Øine Galskab, det er vil Verden sige at hade sig selv og Xstd svarer: den Xstne skal hade sig selv – for Xsti Skyld.

Her seer man forresten (dog erindret at der kvalitativt ingen Analogie er) en Analogie til det Udsagn om Xstus, at han lider for vore Overtrædelser og bærer vore Synder. Naar nemlig i et Forhold det Onde har faaet Magten, og de Andre tie stille, participere deri, og saa det Gode skal udtrykkes, saa vender Forholdet sig ganske rigtigt saaledes om, at den Gode kommer til at lide den Straf, som de Andre skulde have lidt. Den onde Verden – straffer den Gode formentligen for det, som Verden selv skulde straffes for.

Naar en heel By ved Hjælp af et Blad med Subscribenter i Tusindviis gjør Bysnak og Piat til den offentlige Mening – og saa En standser det: saa siger man det er flaut, at han vil tale om det, som Ingen bryder sig om. Altsaa, o forunderlige Omvendthed, han bliver den Eneste, han, som netop maatte handle, fordi det Onde havde angrebet saa godt som Alle. Men det er altid bedre, at Een lider, end det hele Folk, og bedre at Een faaer Skylden, alle de Andre blive frie.

NB7:104

#

Den nøiagtige, den tydelige, den afgjørende, den lidenskabelige Forstaaelse er af stor Vigtighed; thi den letter til Handling. Men der er i denne Henseende en

stor Forskjel paa Msk. omtrent som paa Fuglene i Forhold til det at tage Flugtens Fart. Nogle slippe let og i Secundet afgjørende Grenen, paa hvilken de sidde, og stige stolt, dristigt, himmelsk i Flugten. Andre (de tungere og dorskere fE. Kragerne) er der et heelt Vrøvl med, naar de skal til at flyve: de slippe med den ene Fod, men saa gribe de dog strax tilbage igjen, og der bliver ingen Flugt af; saa arbeide de med Vingerne, medens de blive ved at holde fast med Fødderne; saaledes slippe de ikke saa meget Grenen, som de snarere blive liig en Klump hængende paa den - indtil det da endelig lykkes, at faae saa megen Fart, at de komme i en Slags Flugt.

Saaledes paa saa saare mange Maader med Mskene, i Henseende til det fra Forstaaelsen at faae Fart til Handling. Paa dette Punkt kunde en skarpsindig Psycholog faae Arbeide nok for hele sit Liv naar han efter lagttagelse nøiagtigt vilde beskrive de abnorme Bevægelser som her gjøres. Thi de fleste Mskers Liv er og bliver dog et fingeret Udfald af den blot sandselige Tilværelse. Nogle faae drive det til den rigtige Forstaaelse af hvad de skulde gjøre - og der svinge de af.

Thi skal man handle afgjørende i sidste Forstand, maa man have en ubegrændset Tillid til Gud, og vove at betroe sig ubetinget ene til ham. Naar saaledes just Den, der efter Xsti Lære beflitter sig paa at elske Msk, maa blive anseet for Selvkjerlig: saa er han jo ganske i Guds Magt, frygteligt i en vis Forstand, i ethvert ængstet Øieblik. Han ængstes maaskee for sig selv, om han nu ogsaa er kjerlig. Dersom han nu havde den Trøst, at Msk. ansaae ham for kjerlig, saa var det dog Lindring. Men Mskene anklage ham jo just - see det [er] et ægte Guds-Forhold. Saa kan jo Gud hvad Øieblik han vil give Mskene Ret, og saa er den Stakkel den Elendigste af Alt. Men saaledes er Gud nu vistnok ikke, men paa den anden Side saa langt ude, og saa aldeles i hans Magt maa man være for at have et Guds-Forhold.

NB7:105

#

Hvad Mskene ansee for Selvkjerlighed og Mangel paa Deeltagelse, kan ogsaa stundom være Tungsind. Naar et Msk. er glad og lykkelig, saa er han ogsaa mere aaben; men naar han i sit Inderste føler sig ulykkelig, saa slutter han sig mere sammen, men det er derfor ikke sagt, at det er Selvkjerlighed, stundom kan det næsten være Omsorg for Andre, for ikke at lade dem mærke, hvor ulykkelig han er.

#

NB7:106

#

Saaledes forholder det Msklige sig til det Gudd.:
Disciplene sove – medens Xstus lider. Det er denne
Trang til at sove, der ved sin Grad afgjør, om et Msk.
dog har nogen Aand, ell. han er aldeles aandløs.

Dog antager jeg ikke, at Disciplene sov af Dorskhed,
o: at de vare saaledes ligegyldige. Nei de sov af
Lidelse. Et Msk. kan ved at lide blive saa træt, at han
falder i Søvn.

Men jo mere Aand jo mere Søvnløshed; og derfor er
det jo allerede i og for sig selv en uendelig absolut
Lidelse, naar man er Gud at være et enkelt Msk; thi
Aand er lutter Vaagenhed og Actuositet, Msk. er mere
eller mindre Søvnighed.

#

NB7:107

#

Det Sted Joh: X, 1-10 er mærkeligt derved, at Christus
sammenligner sig selv med Døren, og siger at den
gode Hyrde (de sande Lærere) gaaer ind igjennem
Døren, medens han senere sammenligner sig selv
med Hyrden og siger han er den gode Hyrde. Det er
ligesom at han er Sandheden og Veien, han er baade
Døren og Hyrden.

NB7:108

#

Det er et ypperligt Ord af Antonin: betragt det Samme
paa en anden Maade, det er en Gjenopleven.

Ligeledes: Du vil dog hellere blive god imorgen end
være god idag.

Ligeledes: til vort Livs Handlinger hører ogsaa det at
døe. Altsaa ogsaa i Henseende til denne er det nok at
anvende det Nærværende vel.

#

NB7:109

#

Og saaledes ødsles jeg paa Danmark; og alle lade som Ingenting, som vidste de det ikke, fordi jeg, hvis jeg ikke skal blive en Gjenstand for Medlidenhed, holder Reisingen. Mit Fornavn existerer nu som et Øgenavn til mig, hvilket enhver Læredreng kjender. Desto ideligere bruges det samme Navn af Forfattere, i Comedier forekommer det nu stadigt, og Enhver veed det er mig.

Og hvilken var saa min Brøde? Var det en slet Bog jeg havde skrevet? i saa Fald vilde dog en saadan Forfølgelse være en afsindig Proportion. Men det var ikke Tilfældet. Var det da noget Godt, Hæderligt, Gavnligt jeg frækt angreb. Nei, lige det modsatte. Det var en efter Landets Forhold vanvittig uproportioneret literair Nederdrægtighed. Der var blandt alle De, som havde nogen Anseelse, og der kunde kun være een Mening, men den yttredes naturligviis kun mere geheimt, thi Enhver frygtede dette Pøbel-Tyrannie, men vist og sandt er det, der lever neppe nogen eneste anseet Mand i Landet, uden at han mere end een og ti Gange har i Indignation sagt: det er en Nederdrægtighed uden Lige. Men Ingen turde offentlig gjøre Noget. Mig pirrede man saa ved paa forskjellig Viis, snart ved at paadutte mig et Slags skjult Forhold til denne Ironiseren, snart ved at minde mig om, at jeg den Uafhængige var den Eneste der kunde gjøre det.

Saa gjør jeg det – og i samme Øieblik, benytter de Fornemmes Misundelse Fordelen og siger han er gal at han vil gjøre det. Her stikker Ulykken. Pøbelagtigheden havde Intet formaaet over mig, men denne Lumpenhed, at hvad der feigt ikke havde turdet møde mig polemisk, hvor gjerne det end vilde, fordi det følte min Overlegenhed, at det benyttede denne Situation, til at give deres Misundelse Luft: det er og bliver Ulykken.

Og dog alt Det, vilde jeg kunde have baaret let og freidigt. Men der [er] en anden Fare, der truer mig langt dybere og fortærer min Lyst til at producere. Det er min Formues Tilstand, og disse forvirrede Penge-Tider, hvor man hverken veed ud ell. ind. Til min Art Productivitet behøves der Tid og Ro. Jo mere jeg rykker frem, jo mere lidenskabelig vil Modstanden blive mod mig udenfra, jeg, der nu allerede er kommet saa vidt, at jeg er i Pøbelens Vold. Naar jeg da skal have Sorg for Udkommet, saa kan min Productivitet ikke holde ud. Min Productivitet har bestandigt været opoffrende, derfor egl. er det jeg ansees for gal. Men naar jeg ikke mere har Formue, saa forbyder det sig af sig selv at continuere Productiviteten.

Og naar jeg saa er styrtet, saa vil det hedde, han var det Overordl., han vilde i Sandhed Sandheden. O, Herre Gud! Naar jeg skal dømmes, vilde jeg sige: han havde dog en lille Smule Forstand paa Sandheden, og gjorde dog Lidt for at udtrykke det Sande. Men hvilken Verden, hvor jeg, efterat man redeligt har ødelagt mig, bliver noget saa Overordentlig, at Ingen kan maale sig med mig: hvilken Verden, det er, hvad vil det sige, at tale om Sandhed i Forhold til en saadan

Verden. Naar hvert Msk. var som jeg, og der saa var nogle Overordlige: det var der dog Noget i; men dette Forhold er dog reent Usselhed.

NB7:110

#

Dog hvad der end skal skee, og hvordan det skal gaae, jeg haaber til Gud, at det skal forundes mig, hvad jeg Dag efter Dag i lang Tid har bedet om, at det maatte blive mit sidste Ord, naar jeg for sidste Gang har angret min Synd og annammet mine Synders naadefulde Forladelse, altsaa mit sidste Ord som Døende, at jeg takker ham for det ubeskrivelig Gode, han har gjort imod mig, saa langt mere end jeg nogensinde havde ventet. Og dette bliver dog evig sandt. Thi hvad jeg lider har enten sin Grund i min Synd og mine Synder, ell. ogsaa er det just: fordi Gud har gjort saa overordentlig Meget for mig. Følgen deraf kan nemlig i denne Verden ikke blive Andet, end at man kommer til at lide derfor. Men derfor bliver det dog vel lige fuldt vist og sandt, at Gud har gjort det Overordl. for En.

NB7:111

#

Saaledes er det gaaet Socrates, saaledes ogsaa forholdsviis Christus: Beundrere have de haft mange af, og blandt disse mange Beundrere ogsaa nogle, som forstode at beundre – men Efterfølgere have de haft meget faae af. Forskjellen mell. en Beundrer og en Efterfølger er, at Efterfølgeren er ethisk hvad Beundrerens er æsthetisk. En Beundrer er selv en anden Væren end det Beundrede; en Efterfølger er selv det Beundrede. Og dette er da den eneste sande Beundring. – Beundrings Sandhed afhænger af ell. svarer til hvad Magt den udøver over den Beundrende. Denne Magts Maximum er: selv at være ell. ligne det Beundrede. Derimod er det jo usandt, at man i Sandhed beundrer det, som ingen Indflydelse ell. Magt har over En til at forandre En i Lighed med det Beundrede. En saadan Beundring er et Falsum, den kan til Nød nok forstaae det Beundrede ell. hvad den beundrer, men den forstaaer sig ikke selv, ell. forstaaer ikke sig selv i at beundre. Forstod den det, saa vil den jo forstaae, at den egne Uforandrethed er som en Satire over Beundringen og hvert Øieblik gjør denne til en Løgn. Men det tænker en saadan Beundrende ikke paa. Han declamerer stærkere og stærkere, Beundringens bravo og bravissimo stiger i Heftighed – nu veed jeg da for Pokker, at han er i Sandhed beundrende – ak, og kun desto spydigere bliver Satiren, som han er over sig selv.

Overhovedet synes Msk. ganske uvidende om, at der dog er en Grændse for Forsikkringens Pathos, at denne Grændse er der, hvor Gjerningens Pathos skulde begynde. Og naar denne mangler, saa bliver Ord-Forsikkringens Pathos kun jo heftigere og mere hørøstet den er, desto mere en Angivelse om, at det, med Respekt at sige, er Løgn i den Forsikkrendes

Hals.

Men vee det Msk, der har forstaaet Tilværelsen saa dybt, og sandt udtrykker det, at han ikke vil have Beundrere men nøies med een à to Efterfølgere. Thi Beundrere kan man dog faae - men man faaer dem paa Sandhedens Bekostning; og at forlange Efterfølgere det er at gjøre Livet altfor anstrænget for Mskene.

At beundre er oftest en Blødagtighed, som mange Msker føle Trang til. Og naar saa En vil lade sig beundre, saa er det godt, saa caessere de Beundrende ham, som man caesser[er] en sjelden Hønsehund, der har en ganske sjelden Farve, og hvad der er saa uhyre sjeldent, en eneste hvid Plet i Panden.

#

NB7:112

#

Antonin, der som Stoiker naturligviis billiger og priser Selvmord, misbilliger derimod de Xstnes Martyrium (*XI, 3.*) Han fordrer at Sjelens Beredvillighed (til at døe, at aflive sig selv) skal være Virkningen af egen Overbeviisning, ikke som hos de Christne, en blot Gjenstridighed, nei denne Beredvillighed skal yttre sig med betænksom Værdighed, og, for at overbevise Andre, uden al tragisk Pomp. Altsaa det han egl. misbilliger, er den hele christelige Anskuelse af at stride med Verden. Det han fordrer er den gjennemførte Selviskhed, der ikke vælger Døden for at tjene en Sag o: s: v:, men fordi det nu tiltaler Selvet meest. Det stoiske Selv er det meest isolerede Selv; det vilde derfor være formeentligen en Feil, at hans Død skulde tjene en Sag. Nei hans Død skal blot tilfredsstille ham selv.

NB7:113

#

Hvilken Trøst og Salighed dog, at Gud som er Kjerlighed er den Uforandrede (hvilket man jo igjen i en anden Forstand kunde ansee som en Egenskab ved hans Kjerlighed ell. som Kjerlighed; thi en Kjerlighed, der forandrede sig, er jo dog ikke Kjerlighed!). Thi sæt der var et kjerligt Msk. til hvem Du forholdt Dig - han var, om man saa vil, Kjerligheden selv, da han begyndte, men nu var der gaaet saa mange Aar hen, og i den Tid var der skeet saa meget, saa Dit Forhold dog efterhaanden havde forandret ham. Men Gud er

uforandret Kjerlighed – ikke er Kilden mere uforandret hver Morgen kølig, ikke er Solen mere uforandret hver gryende Dag varm, ikke er Havet mere uforandret hver Morgen forfriskende end Gud uforandret er Kjerlighed.

#

NB7:114

#

Jeg havde tænkt paa, da jeg solgte Huset at ophøre med Productiviteten, reise 2 Aar udenlands, og saa komme hjem og blive Præst. Jeg havde nemlig tjent c. 2200rd paa Stedet.

Men da gik der den Tanke op for mig: Du vil reise til Udlandet, men hvorfor? For at afbryde Productivitet og recreere Dig. Men veed Du da ikke af Erfaring, at Du aldrig bliver saa productiv som i Udlandet, i den uhyre Isolation Du der lever, saa Du fra en Udenlandsreise paa 2 Aar vil vende hjem med en uhyre Masse Manuscript.

Saa leiede jeg Værelser, en Leilighed, der paa en ganske besynderlig Maade havde fristet mig i længere Tid, og om hvilken jeg oftere havde sagt mig selv, at det var den eneste, jeg kunde have Lyst til.

Denne Plan med at reise 2 Aar var dog vistnok mere et Phantasie-Indfald. Det er notorisk at jeg havde et heelt Værk liggende, som dog skulde ud, og som sagt, ved at gaae til Udlandet, aabnede jeg netop alle Sluser for Productivitet.

Men den Tanke at reise disse 2 Aar, gav dog Anledning til, at jeg for contanter^a, som jeg ellers havde besluttet at lade ligge, købte kgl. Obligationer – det Dumme jeg har gjort, og som jeg vel maa betragte som en Art Lection; thi jeg har dog nu tabt en c. 700rd paa dem.

a som jeg havde fra Hussalget

[b] For Resten af Contanterne købte jeg senere Actier, som jeg dog maaskee ikke har tabt paa.

Altsaa jeg leiede hiin Leilighed; trykkede » *christelige Taler*«, sad midt i Correcturen, da hele Forvirringen udbrød – man tog Anders fra mig: og godt var det, at jeg havde Værelser.

Jeg flyttede derhen. I den Leilighed har jeg i een Forstand lidt ubeskrivelig meget paa Grund af dens Uhensigtsmæssighed. Men derimod som Styrelsen altid hjælper mig, til at naae det, som jeg attraaer men som jeg griber et feil Middel til ell. vil gribe et feil Middel til: saaledes her. Skal noget hjælpe mig til at blive mindre productiv, og mindske Farten, og overhovedet gjøre mig endelig, da er det just endelige

Bekymringer og Uleiligheder.

Jeg har forøvrigt skrevet i den Bopæl noget af det Bedste, jeg har skrevet; men derunder har jeg bestandig faaet Leilighed til piano at indøve mig i den Tanke at standse Productivitet ell. i ethvert Fald at være noget mere opmærksom paa mit Udkomme. Det var i al Evighed ikke skeet i Udlandet, hvor jeg netop, fjernende alt Forstyrrende, tildeels lidende af lidt Melancholie, netop styrter mig i den enormeste Productivitet.

I den forløbne Sommer drog jeg R. Nielsen lidt nærmere til mig; dette betyder just, at jeg mindsker min Productivitet og dog gjør lidt for at endeliggjøre min Stræben.

Ja, naar jeg kunde reise uden at blive productiv, reise og reise nogen Tid: det var maaskee godt. Men et langvarigt Ophold paa eet Sted, saa er min Productivitet stærkere end nogensinde. Jeg har havt meget bedre af, at lære lidt ved at undvære Anders og andre saadanne Beqvemmeligheder, der maaskee for stærkt, begunstige Productivitet.

Jeg vilde reise i to Aar; thi jeg var blandt Andet ogsaa kjed og træt af alt Vrøvlet her i Kiøbenhavn. Men det hjælper ikke. Jeg er just skikket til at holde alt Sligt ud, naar jeg blot taalmodig vil blive. paa Stedet.

Men det Pecuniaire i disse forvirrede Tider har taget Adskilligt paa mig. Dog det er vistnok godt, at jeg, itide bliver tilgavn's gjort opmærksom. Det hjælper ogsaa til at udbrænde det Selviske i mig og min Productivitet, forsaavidt Sligt er der; thi min Stilling som Forf. bliver sandelig alvorlig nok.

#